

Ecologische beoordeling inrichtingsplan Scheerwolde

A&W-rapport 1533

in opdracht van

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

Ecologische beoordeling inrichtingsplan Scheerwolde

A&W rapport 1533

Foto Voorplaat

Foto deel inrichtingsgebied, A&W

2011

Ecologische beoordeling inrichtingsplan Scheerwolde. A&W rapport 1533.

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgevers

DLG Overijssel/regio Oost

Lübeckplein 34

8017 JS ZWOLLE

Telefoon

Uitvoerder

**Altenburg & Wymenga ecologisch
onderzoek BV**

Postbus 32

9269 ZR Feanwâlden

Telefoon

Fax

www.altwym.nl

Projectnummer

1633ins

Projectleider

Status

eindrapport

Autorisatie

Goedgekeurd

Paraaf

Datum

22 februari 2011

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Huidige situatie en inrichtingsplannen	5
2.1	Huidige situatie	5
2.2	Inrichtingsplannen	5
3	Relevante natuurwaarden	9
3.1	Gebiedsbescherming	9
3.2	Beschermde soorten (Flora- en faunawet)	24
4	Effectbepaling	33
4.1	Algemeen	33
4.2	Effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelen	33
4.3	Effecten overige beschermde natuurgebieden	36
4.4	Effecten beschermde soorten (Flora- en faunawet)	37
4.5	Positieve effecten als gevolg van natuurinrichtingsmaatregelen	40
4.6	Effecten van waterberging	40
5	Beoordeling en conclusie	43
5.1	Beoordeling en conclusies beschermde natuurgebieden	43
5.2	Beoordeling en conclusies Flora- en faunawet (inrichtingsgebied)	47
5.3	Samenvattende tabel	49
	Literatuur	53

Bijlage 1 Natuurwetgeving

1 Inleiding

De adviescommissie Noordwest Overijssel heeft recentelijk, in het kader van het Raamplan Strategisch Groenproject (SGP) Noordwest Overijssel, het inrichtingsplan Scheerwolde opgesteld. Het inrichtingsplan heeft tot doel om de natuur, landbouw en recreatie in het gebied rond Scheerwolde te versterken. Hiertoe zijn gebieden verworven die ingericht worden tot nieuwe natuur in combinatie met waterberging en wordt de waterhuishouding voor zowel landbouw als natuur verbeterd. Samengevat gaat het om de volgende inrichtingsmaatregelen:

1. Inrichten natuur in deelgebied Meenthebrug Noord (26 ha).
2. Inrichten natuur in deelgebied Wetering-Oost (156 ha).
3. Inrichten natuur in deelgebied Wetering-West (157 ha).
4. Inrichten natuur Polder Giethoorn (77 ha).
5. Het aanleggen van verschillende recreatieve voorzieningen, waaronder een aantal fietspaden en een aanlegvoorziening ten behoeve van de recreatievaart.
6. Het uitvoeren van het waterverbeteringsplan Scheerwolde. Hiertoe worden maatregelen genomen om de waterhuishouding te realiseren die het beste past bij de functies van het gebied (GGOR). Onderdeel van het waterverbeteringsplan is bovendien het realiseren van waterberging in de natuurinrichtingsgebieden Wetering-West en Oost en polder Giethoorn.

Doel

Deze studie is een ecologische beoordeling, inclusief de voortoets volgens de Natuurbeschermingswet. De studie is uitgevoerd in opdracht van de Dienst Landelijk Gebied Overijssel. De effecten van de te nemen inrichtingsmaatregelen zijn beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet.

Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing, zijn aanbevelingen gedaan voor aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken:

Huidige situatie en inrichtingsplannen: in dit hoofdstuk is het onderzoeksgebied afgebakend en is een beschrijving gegeven van de aard van de inrichtingsmaatregelen met betrekking tot de aanleg en het gebruik (hoofdstuk 2).

Relevante natuurwaarden: in dit hoofdstuk zijn de relevante beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven (hoofdstuk 3).

Effectbepaling: hier is bepaald wat het effect van de ingreep op de natuurwaarden is (hoofdstuk 4).

Beoordeling en conclusie: in dit hoofdstuk is aan de hand van de informatie uit de voorgaande hoofdstukken een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwetgeving (hoofdstuk 5).

Aanpak en bronnen

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd. Het betreft hier voornamelijk een door Altenburg & Wymenga uitgevoerd samenvattend bronnenonderzoek naar de verspreiding van beschermde soorten in de gemeente Steenwijkerland (Miedema & Van der Heijden 2009), de resultaten van een ecologisch onderzoek naar de

effecten van de aanleg van natuurgebieden in Noordwest Overijssel (de Vries 2008^{a,b}, de Vries *et al.* 2009^{a,b}), de gegevens in het (concept) beheerplan van de Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben (van der Valk *et al.* 2008) en diverse studies naar de effecten van ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van de Wieden en Weerribben (o.a. Bos 2008, van der [REDACTED] 2009, van der [REDACTED] *et al.* 2009, Bos & [REDACTED] 2007, Wymenga & van Maanen 2006). Verder zijn verspreidingsatlassen, overzichtwerken, onderzoeksrapporten en websites over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het in te richten gebied gebruikt.

Verder zijn op 21 september, 18 en 20 oktober 2010 oriënterende veldbezoeken uitgevoerd, waarbij is gelet op de aanwezigheid van- en mogelijkheden voor beschermde en/of kritische soorten.

De hoofdstukken 4, 5 en 6 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3. Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Figuur 2.1. Foto's van het inrichtingsgebied.

Het inrichtingsgebied omvat verschillende landschapstypen en biotopen, zoals intensief gebruikte cultuurgraslanden en akkerlanden (linksboven), loofbos (rechtsboven), hoofdwatersystemen (griften, midden-links), bermen (midden-rechts), verruigde percelen (linksonder) en bebouwing (rechtsonder) (Foto's A&W 2010).

2 Huidige situatie en inrichtingsplannen

2.1 Huidige situatie

De ingrepen (zie paragraaf 2.2) worden uitgevoerd in verschillende terreintypen. Deze worden hieronder in meer detail beschreven en gevisualiseerd in de foto's van figuur 2.1.

Agrarisch gebruikte gronden

Een groot deel van de inrichtingsmaatregelen (waaronder de inrichting van de nieuwe natuurgebieden Meenthebrug Noord, Wetering-Oost en -West en polder Giethoorn) wordt uitgevoerd in cultuurgrasland en akkerland. De cultuurgraslanden worden intensief beheerd ten behoeve van melkveehouderijen. Op de akkerlanden wordt voornamelijk maïs verbouwd.

Bossen

Vooraf in de deelgebieden Wetering-Noord en Wetering-West, maar ook verspreid over de rest van het inrichtingsgebied, ligt een aantal bospercelen van beperkte omvang. Het gaat hier om aangeplante, voedselrijke bossen met soorten als Wilde lijsterbes, verschillende soorten wilgen, Gewone vlier, Hazelaar, Es, etc.

Greppels, sloten en vaarten

De landbouwpercelen worden deels van elkaar gescheiden door brede hoofdwatgangen (griften) en kleinere schouwsloten die de percelen draineren. De meeste greppels in het gebied zijn waarschijnlijk niet het hele jaar door watervoerend en tijdens het gebiedsbezoek stond een deel hiervan droog. De greppels staan via duikers in verbinding met grotere sloten en vaarten. Deze wateren via een aantal gemalen in het gebied af op de boezem (waaronder Kanaal Beukers-Steenwijk, Kanaal Steenwijk-Ossenzijl). Zowel de sloten als de vaarten worden jaarlijks meerdere keren geschoond en bevatten relatief weinig waterplanten.

Bermen

Langs de bestaande infrastructuur in het inrichtingsgebied liggen bermen, die regelmatig worden gemaaid en nauwelijks tot niet zijn verruigd.

Verruigde percelen

Een deel van de percelen die bestemd zijn om te worden ingericht tot natuur, zijn inmiddels al uit agrarisch gebruik genomen en in min of meerdere mate verruigd geraakt. Vooral in Wetering-West gaat het om een tamelijk groot oppervlak met opslag van vooral Riet, wilgen en andere ruigtekruiden.

2.2 Inrichtingsplannen

Het inrichtingsplan Scheerwolde wordt gerealiseerd door het uitvoeren van een aantal thema's. Een thema bestaat uit een samenhangend pakket van maatregelen en voorzieningen waarover overeenstemming bestaat met de betrokken instanties en waarvoor de financiën zijn geregeld. Het inrichtingsplan beschrijft vier thema's, namelijk:

- Behoud en versterking kwaliteit natuur en (cultuur)landschap
- Perspectievolle landbouw

- Economische vitaliteit
- Veerkrachtig watersysteem

Voor het thema 'Perspectiefvolle landbouw' zijn de plannen niet in een dusdanig stadium dat deze kunnen worden getoetst. Aan dit thema wordt daarom in deze studie verder geen aandacht geschonken. De (relevante) inrichtingsmaatregelen van de overige thema's worden hieronder besproken en staan afgebeeld in figuur 2.2.

2.2.1 Behoud en versterking kwaliteit natuur (maatregel 1)

De doelstelling van dit onderdeel van het inrichtingsplan is het vrijmaken en/of inrichten van de begrensde nieuwe natuurgebieden Meenthebrug-Noord, Wetering-Oost en -West, Polder Giethoorn en 20 ha nieuwe natuur ten noordoosten van het Giethoornsche Meer. De natuurinrichtingsmaatregelen worden hieronder per deelgebied besproken.

Meenthebrug Noord (maatregel 1a)

Het deelgebied Meenthebrug Noord heeft een oppervlakte van 43 ha. Hier wordt gestreefd naar een overgang van droge, grazige vegetaties naar riet, moeras en open water op de nattere delen. Er wordt aangesloten bij de oorspronkelijke landschapsstructuur (referentiebeeld ca. 1924. Dit houdt het volgende in:

- het realiseren van half natuurlijke graslanden op de hogere delen in het noordwesten en in het middendeel;
- de drogere graslanden gaan richting het zuiden over in natte graslanden (dotterbloemhooilanden en/of nat schraalgrasland). Hiertoe wordt de toplaag van de bodem afgegraven. De vrijkomende grond wordt opgebracht op de half natuurlijke graslanden in het noordelijk deel van het gebied;
- de overige lage delen bestaan uit een afwisseling van moeras, open water en nat grasland (type: nat matig voedselrijk grasland). Hiertoe wordt in dit deel het peil opgezet en deels ontgraven. Ook wordt hier een aantal grotere plassen (ca 30-50 m breed) aangelegd.

Wetering-Oost (maatregel 1b)

In de polder Wetering-Oost wordt 156 ha nieuwe natuur ontwikkeld. Daarnaast wordt het mogelijk om in noodsituaties in het gebied circa 1,3 miljoen m³ water te bergen. Het gebied wordt ingericht voor de ontwikkeling van laagveenmoeras, open water, natuurriet en ruigte en nat schraalgrasland. Tussen de bebouwing van Wetering-Oost en de nieuwe natuur komt een buffer (een droge strook) van circa 150 m lang en 50 m breed om eventuele overlast van muggen te beperken. Ten behoeve van rust voor water- en moerasvogels in de nieuwe natuur worden twee wegen afgesloten voor doorgaand verkeer, namelijk de Roerdompweg en de Koningin Julianaweg vanaf de A.G. Stroinkweg tot aan de . De af te sluiten tracés staan weergegeven in figuur 2.2.

Binnen het nieuwe natuurgebied wordt een wandelpad aangelegd. De paden worden opengesteld vanaf zonopkomst tot zonsondergang. Gekoppeld aan het wandelpad wordt een rustplaats met banken ingericht met daarbij een informatiebord. De ligging van het tracé van het wandelpad binnen Wetering-Oost is nog niet duidelijk.

Wetering-West (maatregel 1c)

Het nieuwe natuurgebied Wetering-West is een zeer belangrijke schakel in de verbinding tussen de Wieden en de Weerribben. Het gebied van 157 ha wordt ingericht ten behoeve van nat rietland, moeras

en nat schraalgrasland. Daarnaast wordt het mogelijk om in het gebied in noodsituaties circa 1,1 miljoen m³ water te bergen. Tussen de bebouwing en de nieuwe natuur komt een bufferstrook van 50 meter om de eventuele overlast van muggen te beperken.

Binnen het nieuwe natuurgebied wordt een wandelpad aangelegd. De paden worden opengesteld vanaf zonsopkomst tot zonsondergang. Gekoppeld aan het wandelpad wordt een rustplaats met banken ingericht met daarbij een informatiebord. De ligging van het tracé van het wandelpad binnen Wetering-Oost is nog niet duidelijk.

Polder Giethoorn (maatregel 1d)

In de Polder Giethoorn wordt 77 ha nieuwe natuur gerealiseerd, hoewel nog niet duidelijk is hoe het gebied zal worden ingericht. Waarschijnlijk betreft het moeras met nat rietland, ruigte en open water. Daarnaast wordt het mogelijk om in het gebied in noodsituaties circa 0,3 miljoen m³ water te bergen.

2.2.2 Economische vitaliteit (recreatieve ontwikkelingen) (maatregel 2)

De hoofddoelstelling voor het thema Economische vitaliteit is het vergroten van aantrekkelijke en kwalitatief hoogwaardige recreatiemogelijkheden in Noordwest-Overijssel. De nadruk ligt op nieuwe en verbeterde mogelijkheden voor varen, fietsen en wandelen. Daarbij wordt aangesloten bij bestaande routes en nieuwe ontwikkelingen.

Aanlegvoorziening recreatievaart kanaal Steenwijk-Ossenzijl (maatregel 2a)

Langs het kanaal Steenwijk-Ossenzijl wordt een aanlegvoorziening gerealiseerd die geschikt is voor de tijdelijke aanleg van ca. 20 recreatieboten. De locatie van de voorziening dient nog nader te worden bepaald. Het inrichten van een rust- en informatiepunt voor fietsers en/of wandelaars maakt ook deel uit van de voorziening. Er is geen extra grond nodig voor het realiseren van de aanlegvoorziening.

Fietspad Vlodderbrug tot Oeverweg (maatregel 2b)

Door de aanleg van een fietspad vanaf de Vlodderbrug (Wetering-Oost) tot aan de Oeverweg wordt de bestaande fietspadenstructuur binnen deelgebied Scheerwolde aangepast. Het tracé is ingetekend in figuur 2.1. De verhardingsbreedte van het fietspad is 2,5 m. Als verhardingsmateriaal wordt beton gebruikt. Langs het tracé wordt ook een rust- en informatiepunt ingericht. De ligging van het deel van het fietspad dat door de nieuwe natuurgebieden loopt, dient deels nog nader te worden bepaald (zie voor zoekrichtingen figuur 2.2).

Fietspad langs Scheerwolderweg (maatregel 2c)

Tussen Scheerwolde en Wetering, aan de noordzijde van de Scheerwolderweg, wordt een fietspad gerealiseerd. De lengte van het tracé bedraagt ongeveer 1.050 m. Als verhardingsmateriaal wordt beton gebruikt.

Fietspad langs Giethoornsche Meer (maatregel 2d)

Langs de oevers van het Giethoornsche meer wordt een fietspad aangelegd. Het tracé is ongeveer 1,5 km lang en verbindt de Oeverweg met de Thijssengracht. Het zuidelijk deel van het geplande fietspad loopt deels over een onverhard pad. Het noordelijk deel loopt langs de oever waar nu nog geen infrastructuur ligt.

2.2.3 Veerkrachtig watersysteem (aanpassen waterhuishouding; maatregel 3)

Waterverbetering landbouwpolders (maatregel 3a)

Op dit moment wordt de vastgestelde drooglegging in de landbouwpolders niet gehaald omdat de in de peilbesluiten vastgestelde waterstanden in de sloten en vaarten niet kunnen worden gerealiseerd. Om in de toekomst voor de landbouwpolders voldoende drooglegging te realiseren, worden er een aantal waterhuishoudkundige maatregelen genomen, zoals:

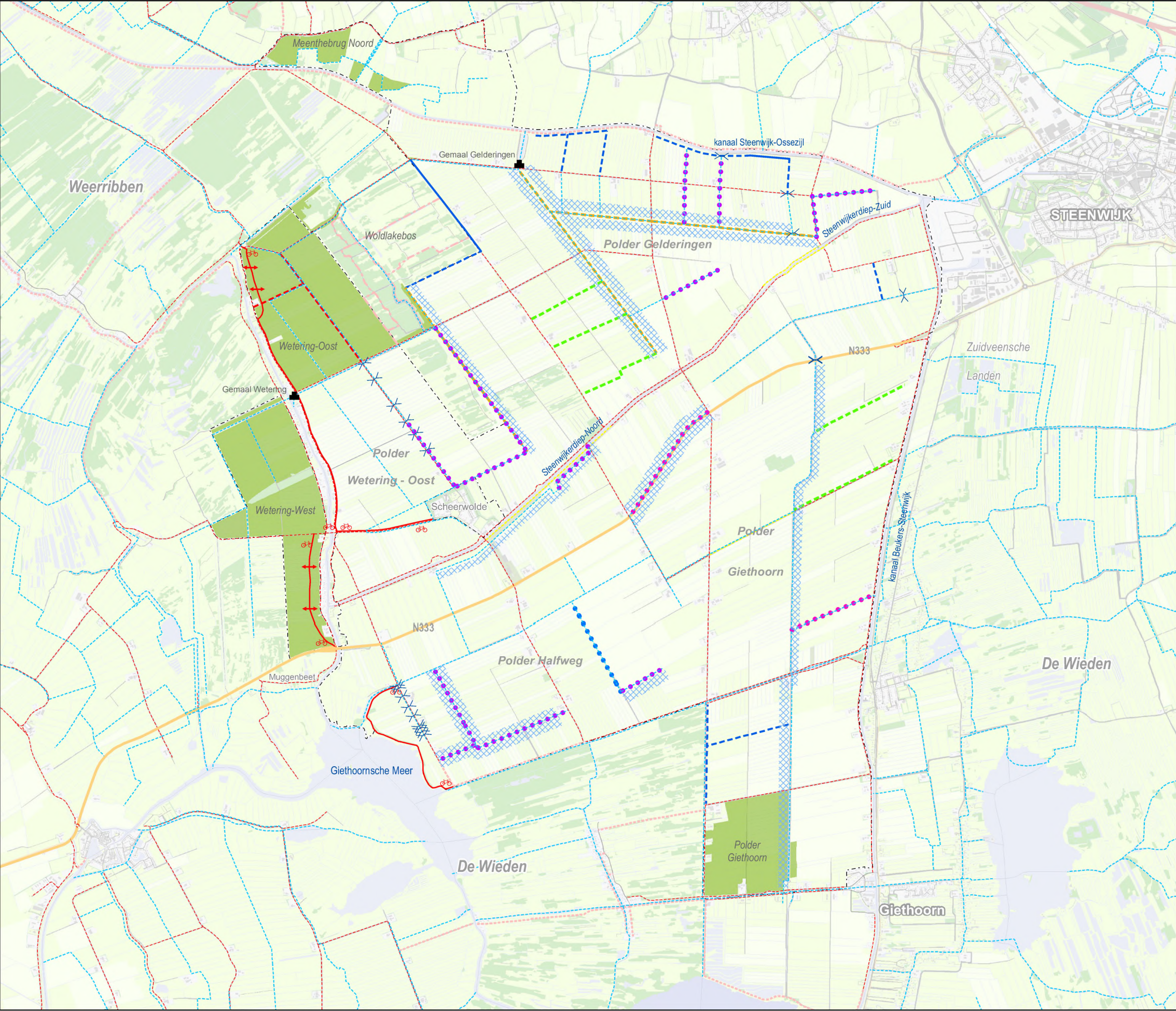
- De aanleg van een beperkt aantal nieuwe watergangen om oppervlaktewatersysteem te verbeteren
- Bestaande watergangen herprofiëren en verdiepen
- Een andere indeling van een aantal peilvakken
- De aanpak van een aantal gemalen (vergroten van de capaciteit)
- Het verlagen van de ligging van instroomduikers. Individuele boeren kunnen dan de aansluitende slootbodems verlagen
- Het verplaatsen en aanleggen van een aantal stuwen
- Het meer frequent baggeren / schonen van een aantal watergangen

Waterberging Scheerwolde (maatregel 3b)

De nieuwe natuurgebieden Wetering-West en -Oost en polder Giethoorn worden ook ingezet als waterberging. Het gaat om de berging van 2,7 miljoen m³ boezemwater uit de Wetering en de Beulakerwijde. Omdat het hier om noodwaterberging gaat, betekent dit dat de gebieden naar verwachting eens per 25 jaar worden ingezet. In noodgevallen kan dit vaker plaatsvinden.

Figuur 2.2 (zie A3 kaart volgende pagina).

Ligging van het inrichtingsgebied en de te nemen maatregelen.

Inrichtingsmaatregelen Scheerwolde

- Huidige infrastructuur**
- projectgrens inrichtingsplan Scheerwolde
 - provinciale weg
 - verharde weg
 - onverharde weg
 - fietspad
 - wandelpad
- Natuur**
- te realiseren nieuwe natuur
- Maatregelen t.b.v. economische vitaliteit**
- aan te leggen recreatief fietspad
 - op te heffen weg
 - verplaatsbaar deel van het fietspadtracé
- Maatregelen t.b.v. veerkrachtig watersysteem**
- revisie van het gemaal
 - duiker aanpassen
 - instroomduikers schouwsloten, waar nodig verlagen
 - bestaande watergangen
 - watergang herprofiëren
 - watergang herprofiëren (indien nodig nameten)
 - watergang herprofiëren (reeds uitgevoerd)
 - watergang vaak schonen
 - schouwslot 1x opknappen
 - schouwslot wordt watergang met talud 1:1 of 1:5
 - nieuwe watergang met talud 1:2

A&W-rapport 1533
teknr. 1633_001a/06012011/sarjos
inrichtingsplan: Dienst Landelijk Gebied
hydrologische gegevens: Grontmij Nederland bv
topografie: Topografische Dienst Kadaster

3 Relevante natuurwaarden

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van natuurwaarden die aanwezig zijn binnen en in de omgeving van het inrichtingsgebied en die tevens beschermd zijn in het kader van ecologische wet- en regelgeving. In het bijzonder is ingegaan op natuurwaarden die door hun aanwezigheid/nabijheid mogelijk beïnvloed worden door de inrichtingsmaatregelen. Hierbij is een onderverdeling in natuurwaarden die beschermd zijn in het kader van Natura 2000, Ecologische Hoofdstructuur en overige beschermde gebieden (paragraaf 3.1) en soorten die beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet (paragraaf 3.2).

3.1 Gebiedsbescherming

3.1.1 Natura 2000

Het inrichtingsgebied Scheerwolde ligt in de directe omgeving van de Natura 2000-gebieden Weerribben en Wieden (zie figuur 3.1). In tabel 3.1 is aangegeven om welke aangewezen Natura 2000-waarden het gaat. In de volgende paragrafen wordt aangegeven voor welke Natura 2000-waarden het inrichtingsgebied een ecologische relatie heeft met de Wieden en Weerribben.

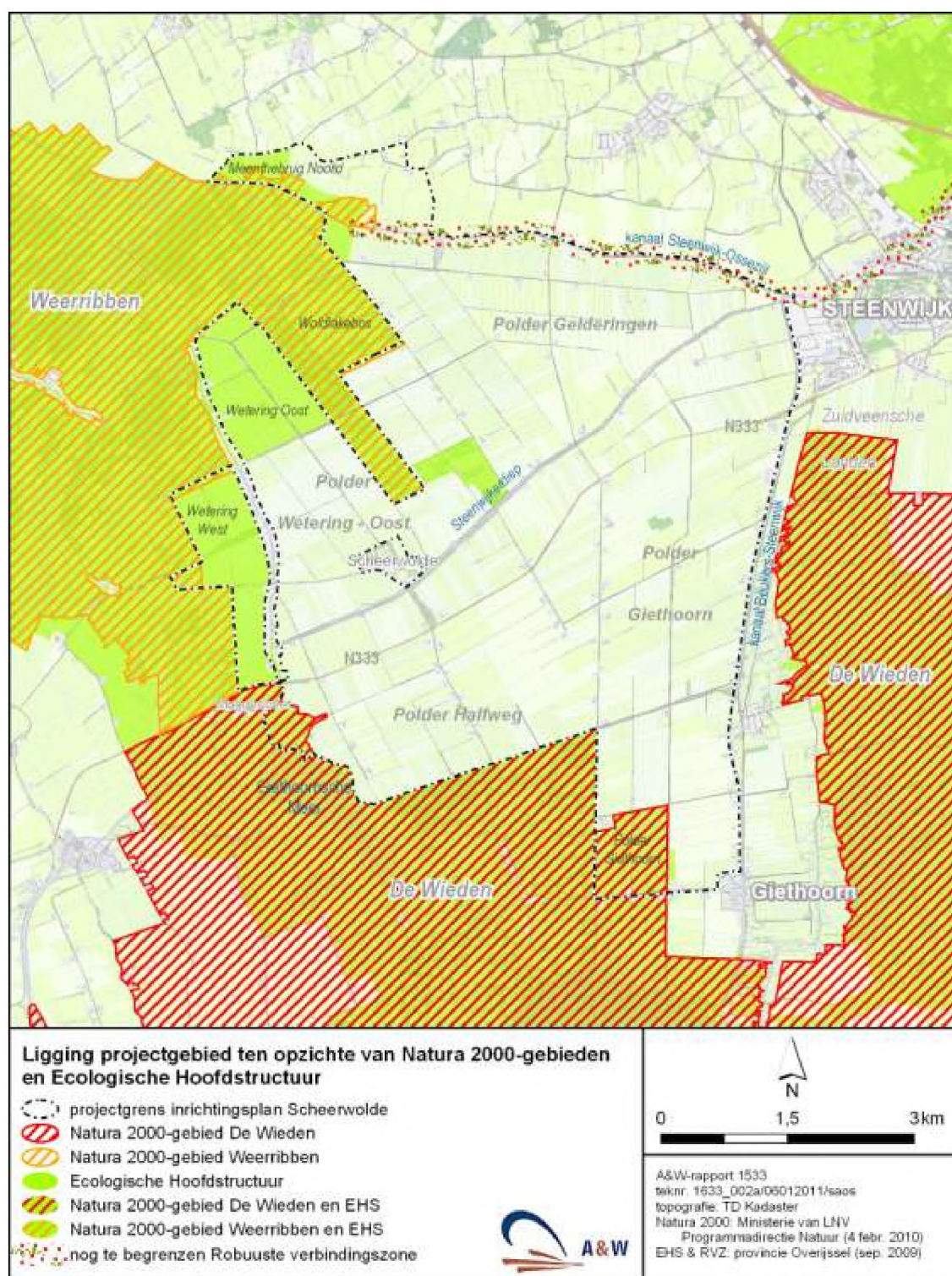
De Natura 2000-gebieden Rottige Meenthe & Brandemeer, Zwarte Meer en & Veerslootslanden liggen op respectievelijk 11, 12 en 12 km afstand van het inrichtingsgebied. Gezien deze relatief grote afstand en het type ingrepen, kan worden aangenomen dat deze gebieden buiten de invloedssfeer van de beoogde ingrepen liggen. Om deze reden wordt hier op deze gebieden niet verder ingegaan.

Tabel 3.1.

Tabel met natuurwaarden waarvoor de Wieden en Weerribben zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Aangegeven zijn ook de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-waarden (zie ontwerpbesluit d.d. 27 november 2006). Betekenis van de symbolen: - niet van toepassing; = behoud omvang leefgebied of kwaliteit leefgebied; + uitbreiding omvang of verbetering kwaliteit leefgebied; nvt geen kwantitatief instandhoudingsdoel geformuleerd; * enige achteruitgang is toegestaan ten gunste van het Natura 2000-habitattype vochtige heide en trilvenen. * * habitattypen en soorten die in de bijlagen van de Habitatrichtlijn als prioritair zijn aangemerkt.

Nr	Habitattype Vogelrichtlijnsoorten	Weerribben			De Wieden		
		Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied	Kwantitatief doel	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied	Kwantitatief doel
	Habitattypen						
H3140	Kranswierwateren	>	>	nvt	>	>	nvt
H3150	Meren met Krabbenscheer en fonteinkruiden	>	>	nvt	>	>	nvt
H4010	Vochtige heide	>	=	nvt	>	=	nvt
H6410	Blauwgraslanden	=	>	nvt	=	>	nvt
H6430	Ruigten en zomen	=	=	nvt	=	=	nvt
H7140A	Trilvenen	>	>	nvt	>	=	nvt

Nr	Habitatype	Weerribben			De Wieden		
	Vogelrichtlijnsoorten						
H7140B	Veenmosrietland	=	=	nvt	=	=	nvt
H7210**	Galigaanmoerassen	>	>	nvt	>	>	nvt
91DO**	Veenbossen	=	>	nvt	=	>	nvt
	Habitatrichtlijnsoorten						aantal individuen
H101X	Platte schijfthoren	=	=	nvt	=	=	nvt
H1042	Gevlekte witsnuitlibel	>	>	3.000	>	>	1.000
H1060	Grote vuurvinder	>	>	3.000	>	>	1.000
H1082	Gestreepte waterroofkever	>	>	nvt	>	>	nvt
H1134	Bittervoorn	=	=	nvt	=	=	nvt
H1145	Grote modderkruiper	=	=	nvt	=	=	nvt
H1149	Kleine modderkruiper	=	=	nvt	=	=	nvt
H1163	Rivierdonderpad	-	-	-	=	=	nvt
H1318	Meervleermuis	=	=	nvt	=	=	nvt
H1393	Geel schorpioenmos	-	-	-	>	>	nvt
H1903	Groenknolorchis	=	=	nvt	=	=	nvt
	Broedvogelsoort						aantal broedparen
A119	Porseleinhoen	>	>	30	=	=	20
A021	Roerdomp	>	>	10	=	=	30
A017	Aalscholver	-	-		=	=	1.000
A197	Zwarte stern	>	>	40	=	=	200
A029	Purperreiger	>	>	10	=	=	50
A081	Bruine kiekendief	-	-		=	=	20
A275	Paapje	-	-		>	>	5
A292	Snor	>	>	100	>	>	100
A295	Rietzanger	=	=	900	=	=	3.000
A298	Grote karekiet	>	>	20	>	>	20
A122	Kwartelkoning	-	-	-	>	>	20
A153	Watersnip	=	=	150	=	=	120
	Niet-broedvogelsoort						seizoens gemiddelde
A068	Nonnetje	-	-	-	=	=	30
A094	Visarend	-	-	-	=	=	2
A037	Kleine zwaan	-	-	-	=	=	8
A041	Kolgans	-	-	-	=*	=*	3.800
A043	Grauwe gans	-	-	-	=*	=*	1.100
A005	Fuut	-	-	-	=	=	110
A017	Aalscholver	-	-	-	=	=	nvt
A050	Smient	-	-	-	=	=	500
A051	Krakeend	-	-	-	=	=	150
A059	Tafeleend	-	-	-	=	=	210
A061	Kuifeend	-	-	-	=	=	430
A070	Grote zaagbek	-	-	-	=	=	20

Figuur 3.1.

Ligging van het inrichtingsgebied ten opzichte van de Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben, de Ecologische Hoofdstructuur en Robuuste Verbindingszone.

Habitattypen

In de directe omgeving van het inrichtingsgebied komen in de Natura 2000-gebieden Weerribben en Wieden verschillende Natura 2000-habitattypen voor. Het betreft verlandingsvegetaties en terreintypen van laagveenmoerassen.

De lijn van de verlanding volgend, gaat het eerst om zeldzame kranswierbegroeiingen (H3140) in zeer schoon water van een basenrijke kwaliteit (dat is kwelwater met grondwaterinvloed). Ook andere soortenrijke waterplantenvegetaties horen daarbij (bijvoorbeeld meren met krabbenscheer (H3150)). Vervolgens gaat het om jonge verlandingen, in het bijzonder de zeer soortenrijke trilvenen (H7140A), goed ontwikkelde veenmosrietlanden (H7140B) en de kalkminnende verlandingen van Galigaan (H7210) en andere soortenrijke jonge verlandingen. De eindfase in de verlanding bestaat uit vochtige heide (H4010) en veenbossen (91DO). Tenslotte zijn enkele graslandtypen en natuurlijke, natte moerasruigten aangewezen. Het betreft de soortenrijke blauwgraslanden (H6410), die te vinden zijn op de ribben tussen de petgaten ('blauwkoppen').

In alle gevallen gaat het om habitattypen die in meer of minder mate gevoelig zijn voor verdroging en veranderingen in de waterkwaliteit.

De verspreiding van de kwalificerende habitattypen is niet voor alle typen in detail bekend. De habitattypen die dichtst bij het inrichtingsgebied liggen, zijn Veenmosrietlanden (H7140B)), Trilvenen (H7140 A), Veenbossen (H91DO) en Blauwgraslanden (H6410). Hierbij ligt een aantal percelen van deze habitattypen bijna tegen de grens van het inrichtingsgebied aan (Van der Valk *et al.* 2008; zie als voorbeeld figuur 3.2).

Habitatrichtlijnsoorten

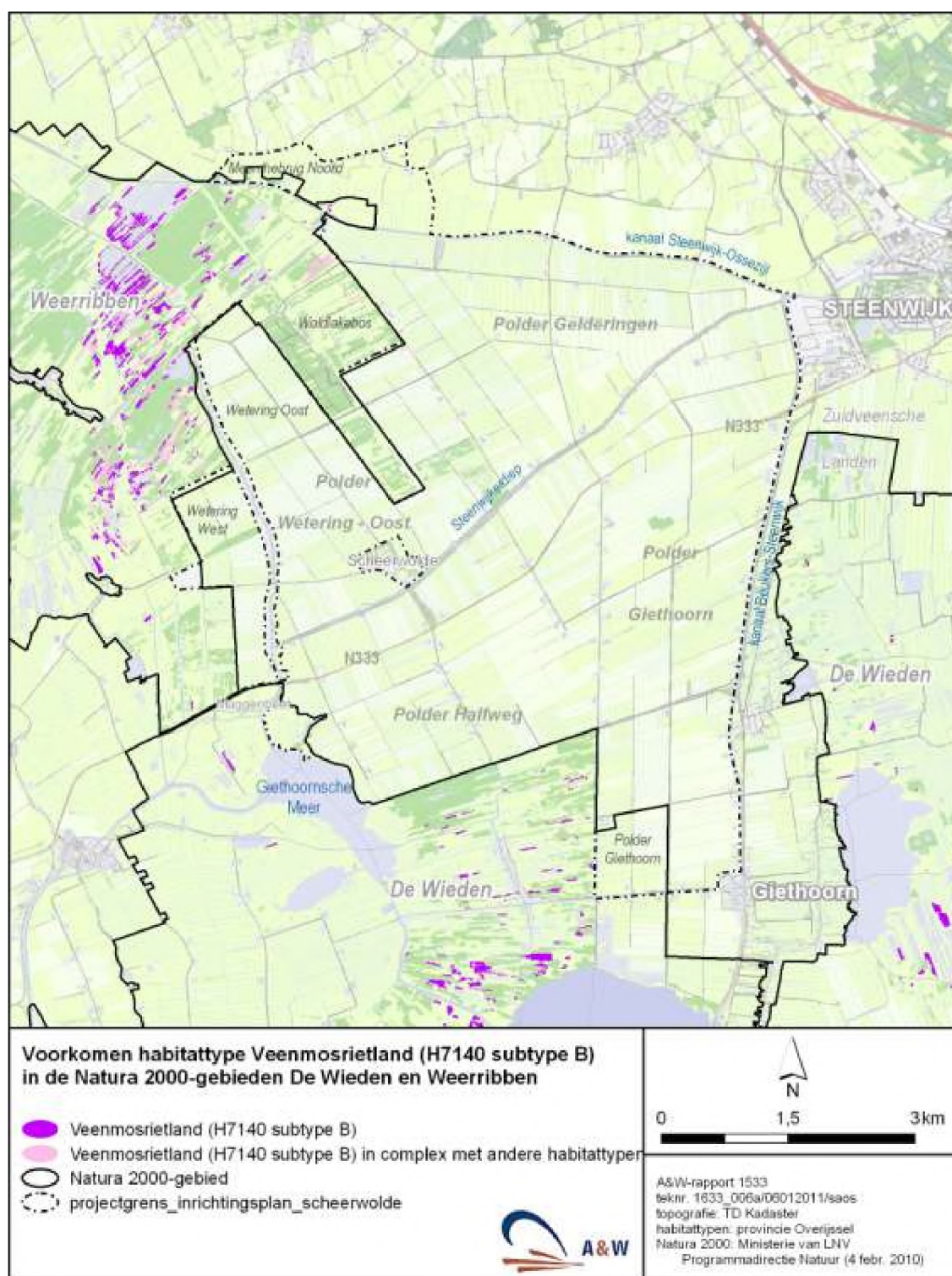
Plantensoorten

Groenknolorchis

Deze orchideeënsoort is aangewezen voor de Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben en komt verspreid binnen deze natuurgebieden voor. De soort is gebonden aan regelmatig met basenrijk water gevoede trilvenen. Buiten de Wieden en Weerribben komt deze zeer kritische soort niet in de omgeving voor. Door zijn specifieke ecologische vereisten wordt de soort niet in het inrichtingsgebied verwacht. De soort komt wel voor in de trilvenen in de omgeving van het inrichtingsgebied.

Geel Schorpioenmos

Deze mossensoort is aangewezen voor het Natura 2000-gebied De Wieden. Hier komt deze soort voor langs het Meppelerdiep en in de Kiersche Wijde (Van der Valk *et al.* 2008). Door zijn specifieke ecologische vereisten wordt de soort niet in het inrichtingsgebied verwacht. Ook in de directe omgeving van het inrichtingsgebied komt de soort waarschijnlijk niet voor.

Figuur 3.2.

Ligging van het aangewezen Natura 2000-habitatype Veenmosrietland (H7140B) ten opzichte van het inrichtingsgebied. Voor de ligging van andere Natura 2000-habitattypen in de Weerribben en de Wieden wordt verwezen naar Van der Valk et al. (2008).

Ongewervelden

De Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben zijn aangewezen voor de ongewervelde diersoorten Gevlekte witsnuitlibel, Gestreepte waterroofkever, Grote vuurvliinder en Platte schijfhoren.

Platte schijfhoren

De Platte schijfhoren is een zoetwaterslak van helder, stilstaand water met een rijke plantengroei (Gittenberger *et al.* 2004). Deze soort komt voor tussen waterplanten met drijvende bladeren, zoals Gele plomp en Waterlelie en komt niet voor in waterlichamen die periodiek droogvallen. Het is daarom geen typische moerassoort. In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit (<http://www2.minlnv.nl>) wordt de Weerribben aangemerkt als één van de belangrijkste gebieden voor de Platte schijfhoren. De Weerribben vormt daarmee een belangrijk onderdeel van het Nederlandse verspreidingsgebied voor deze soort. De Platte schijfhoren is in 1999 in een sloot bij Muggenbeet, dus nabij het inrichtingsgebied, waargenomen (Miedema & van der Heijden 2009). In het inrichtingsgebied is voor deze soort geschikt biotoop voorhanden, waardoor niet kan worden uitgesloten dat deze soort in de wateren binnen het inrichtingsgebied voorkomt. Het is niet te verwachten dat de populaties in het Natura 2000-gebied Weerribben en Wieden afhankelijk zijn van de populaties daarbuiten. Wel is het mogelijk dat er uitwisseling van individuen plaatsvindt tussen de uitloper van het Natura 2000-gebied ten zuiden van het Woldlakebos en omringende polders. Om deze reden kan er een ecologische relatie bestaan tussen Natura 2000-gebied en een mogelijk voorkomende populatie van de Platte schijfhoren in het agrarisch deel van het inrichtingsgebied.

Gevlekte witsnuitlibel

De Gevlekte witsnuitlibel komt in de Wieden en Weerribben plaatselijk redelijk algemeen voor. Sinds 2005 is de soort op een aantal plekken buiten deze Natura 2000-gebieden waargenomen (EIS *et al.* 2007). Noordwest-Overijssel is van belang als één van de weinige plaatsen voor deze soort in Nederland. De libel is hoofdzakelijk gebonden aan natuurlijk laagveen, maar hij komt ook voor bij beschut gelegen vennen op de hogere zandgronden. In het laagveen leeft de Gevlekte witsnuitlibel in jonge verlandingsvegetaties van ondiepe plassen en petgaten. Andere belangrijke habitatkenmerken zijn een begeleidende helofytenzoom (o.a. Riet en Iisdodde) of rietruigte, een veelheid aan ondergedoken (o.a. Kransvederkruid en Grof hoornblad) en drijvende waterplanten (Krabbenscheer, Gele plomp, Glanzend fonteinkruid, Waterlelie), beginstadiën van verlanding (drijftillen) en begeleidend moerasbos- of struweel in het achterland. Het inrichtingsgebied voldoet niet aan deze ecologische randvoorwaarden voor Gevlekte witsnuitlibel. Om deze reden wordt de soort niet in het inrichtingsgebied verwacht. Foeragerende of zwervende exemplaren kunnen eventueel wel rondom het Woldlakebos en in Wetering-Oost en West voorkomen.

Grote vuurvliinder

De ondersoort van de Grote vuurvliinder komt alleen voor in Nederland. Leefgebieden zijn delen van de Rottige Meenthe, Weerribben en De Wieden (o.a. Dwarsgracht, Leeuwtveld/Beulakerwijde en de Bakkerskooi). Zowel het Natura 2000-gebied Wieden als Weerribben zijn aangewezen voor deze soort. De waardplant voor de rupsen van Grote vuurvliinder is Waterzuring en geschikt biotoop van de Grote vuurvliinder bestaat uit grootschalig en open Veenmosrietland in een intermediair successiestadium, met een ijle rietbegroeiing en een veelheid aan zeggen en moeraskruiden (o.a. Kale jonker) en varens (Rossenaar 1998). In het inrichtingsgebied is dergelijk habitat niet aanwezig. Deze soort wordt daarom niet in het inrichtingsgebied verwacht.

Gestreepte waterroofkever

Deze voor beide Natura 2000-gebieden aangewezen soort komt verspreid voor in De Wieden en Weerribben, zoals in Kiersche Wijde in De Wieden (■■■■■, A&W waarneming 2008 en 2009). Daarnaast is de soort recent waargenomen in de polders met cultuurgraslanden bij Mastenbroek en ten zuidoosten van Hasselt. Hier blijkt dat daar (kleine) populaties Gestreepte waterroofkevers aanwezig zijn die zich kunnen handhaven. In deze gebieden is relatief weinig onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van deze soort (Cuppen & ■■■■■ 2005).

De Gestreepte waterroofkever is gebonden aan schoon water en kritisch ten opzichte van veranderingen in de waterkwaliteit. De soort kan voorkomen in sloten met een bijzondere waterkwaliteit (kwel), en schoon helder en (matig) voedselarm water, met een afwisselende watervegetatie. In het inrichtingsgebied zijn dergelijke sloten aanwezig. Het is om deze reden niet uit te sluiten dat Gestreepte waterroofkever in het inrichtingsgebied voorkomt. Het is momenteel onduidelijk welke rol deze mogelijke populatie buiten de Natura 2000-gebieden heeft voor een mogelijk voorkomende populatie binnen de begrenzing. Om deze reden is het momenteel niet uit te sluiten dat er een ecologische relatie bestaat tussen de Natura 2000-gebieden en het inrichtingsgebied ten aanzien van Gestreepte waterroofkever.

Vissen

De Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben zijn aangewezen voor verschillende vissoorten, namelijk de Grote modderkruiper, de Kleine modderkruiper, Bittervoorn en Rivierdonderpad.

Bittervoorn

Bittervoorn komt verspreid voor binnen de Natura 2000-gebieden De Wieden en Weerribben. Ook in de omgeving van deze natuurgebieden is deze soort waargenomen. De Bittervoorn heeft vooral behoefte aan schone en niet of langzaam stromende wateren met gevarieerde onderwater- en oeverbegroeiing. Tevens wordt daar een symbiotische relatie onderhouden met grote zoetwatermosselen (Schildersmossel of Zwanenmossel), die als gastheer dienen voor het laten ontwikkelen van de eieren en de larven van de vis. Omdat de Bittervoorn in de buurt van het inrichtingsgebied voorkomt (De Vries 2008b), is het niet uitgesloten dat de soort ook in het inrichtingsgebied voorkomt. De watergangen binnen het inrichtingsgebied staan in beperkte mate in verbinding met die van de Natura 2000-gebieden. Daardoor is er mogelijk een beperkte uitwisseling tussen de populaties binnen de Natura 2000-gebieden en een populatie binnen het inrichtingsgebied.

Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper

De Grote modderkruiper en de Kleine modderkruiper leven onder meer in laagveenwateren en zijn typische poldervissen van schone, heldere en van nature voedselrijke sloten met een gevarieerde plantengroei en een divers (macro)faunabestand. Beide soorten geven de voorkeur aan stilstaand tot zwak stromende ondiepe wateren met een niet te dikke laag modder op de bodem, waarin voedsel wordt vergaard en 's winters in kan worden weggekropen tegen bevriezing. Wateren met een te dikke en vaak zuurstofloze slibbodem worden echter gemeden, evenals frequent gebaggerde sloten. Beide soorten komen verspreid in De Wieden en Weerribben voor, waarschijnlijk ook binnen het inrichtingsgebied. De watergangen binnen het inrichtingsgebied staan in beperkte mate in verbinding met die van de Natura 2000-gebieden. Daardoor is er mogelijk een beperkte uitwisseling mogelijk tussen de populaties binnen de Natura 2000-gebieden en een populatie binnen het inrichtingsgebied.

Rivierdonderpad

De Rivierdonderpad leeft vooral in schone, stromende en tamelijk zuurstofrijke wateren (o.a. laaglandbeken) met een reliëfrijke waterbodem van zand met grind en grote stenen waartussen de vissen zich kunnen verschuilen. De soort komt verspreid voor in De Wieden. Het is mogelijk dat deze soort vooral in de bredere vaarten voorkomt, zoals het kanaal Steenwijk-Ossezijl, kanaal Beukers-Steenwijk en

het Steenwijkerdiep. De soort kan ook in het inrichtingsgebied voorkomen. De watergangen binnen het inrichtingsgebied staan in beperkte mate in verbinding met die van de Natura 2000-gebieden. Daardoor is er mogelijk een beperkte uitwisseling mogelijk tussen de populaties binnen de Natura 2000-gebieden en een populatie binnen het inrichtingsgebied.

Meervleermuis

De Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben zijn voor de Meervleermuis vooral van belang als foerageergebied. Omdat de dieren in Nederland voornamelijk verblijven in gebouwen, hebben zij hun verblijfplaatsen veelal buiten de begrenzing van de Natura 2000-gebieden. (Kraam)kolonies zijn bekend in Scheerwolde, Blokzijl, Ossenzijl en Kalenberg. De dieren gebruiken verschillende watergangen in de omgeving van deze Natura 2000-gebieden als vliegroute tussen de verblijfplaatsen en de foerageergebieden. Ook worden watergangen gebruikt als foerageergebied. Binnen en langs de rand van het inrichtingsgebied zijn uit het verleden enkele van dergelijke vliegroutes bekend. Dit betreft het Steenwijkerdiep, Kanaal Steenwijk-Ossenzijl en Kanaal Beukers-Steenwijk (Van Maanen 2005). Het is waarschijnlijk dat deze vliegroutes nog steeds worden gebruikt. Om deze reden is er een ecologische relatie tussen de Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben en het inrichtingsgebied ten aanzien van Meervleermuis.

Broedvogels

Aalscholver

De Aalscholver is een aangewezen soort voor De Wieden. In dit gebied is één broedkolonie bekend met bijna 1200 nesten in 2004 (Van der Valk *et al.* 2008). Buiten de broedperiode komt de soort meer verspreid over het Natura 2000-gebied voor. De Aalscholvers uit de Wieden foerageren een deel van de tijd buiten de begrenzing van dit Natura 2000-gebied, zoals op het Zwarte Meer en het Zwarte water.

De schouwsloten in het inrichtingsgebied zijn te smal en te ondiep om te kunnen dienen als foerageergebied voor Aalscholvers. Misschien dat er sporadisch een Aalscholver foerageert in de brede griften. Het inrichtingsgebied is echter grotendeels ongeschikt voor de Aalscholver.

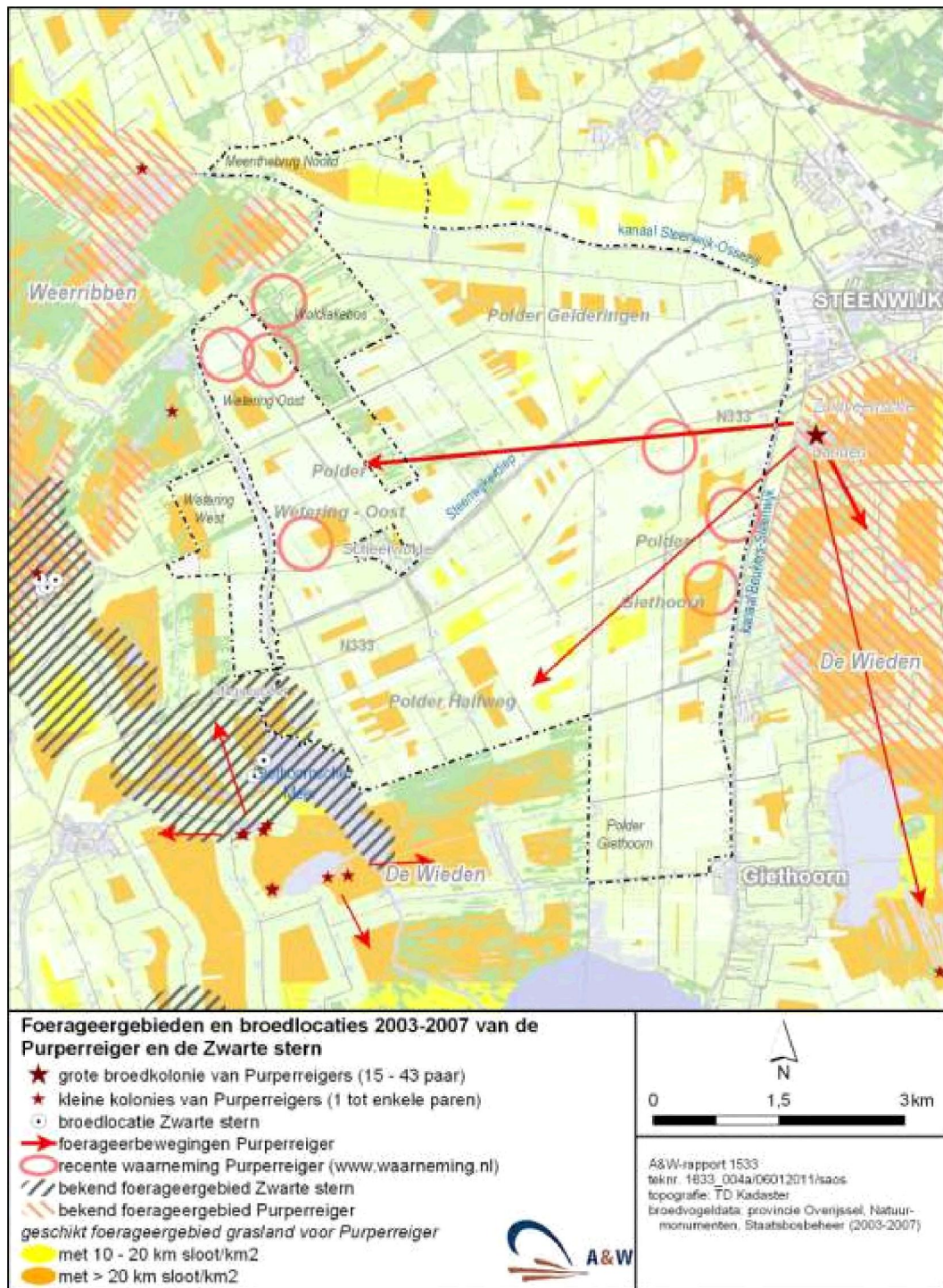
Zwarte stern

De Zwarte stern is een aangewezen soort voor de Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben. De soort heeft in de loop der tijd op vaste en wisselende locaties binnen de Natura 2000-gebieden kolonies bezet (Van der Valk *et al.* 2008, Miedema & Van der Heijden 2009 van der █ 2009; zie figuur 3.3). De Zwarte stern foerageert in de omgeving van de kolonies ook buiten de begrenzing van de Natura 2000-gebieden, maar nooit over grote afstanden. Gezien de ligging van de kolonies is het onwaarschijnlijk dat het inrichtingsgebied deel uitmaakt van het foerageergebied van deze soort.

Purperreiger

Broedgebieden

In De Wieden broedden in de jaren 2000-2008 gemiddeld 55 paar Purperreigers (Brenninkmeijer & Van der █ 2009, Van der █ 2009). Deze getallen zijn gebaseerd op basis van tellingen in het broedseizoen. Een nestentelling in de winter van 2008/2009 wijst erop dat in 2008 het totale aantal broedparen 99 was. Ze zijn verspreid over een relatief grote kolonie in de zogenoemde Hoogwaterzone

Figuur 3.3.

Ligging kolonies van Purperreiger en Zwarte stern in de omgeving van het inrichtingsgebied in de Natura 2000-gebieden Weerribben en De Wieden. Aangegeven zijn ook de bekende voerageergebieden van beide soorten en de vastgestelde voerageerbewegingen van de Purperreiger. Verder laat de kaart de gebieden zien die op basis van slootdichtheid in principe geschikt zijn als voerageergebied voor de Purperreiger. Tevens zijn recente waarnemingen in de kaart opgenomen (figuur naar Van der 2009).

(Zuidveense landen), een kleine kolonie in de Kiersche Wijde en enkele verspreide gevallen (zie voor ligging figuur 3.3).

Geschikt foerageergebied voor de Purperreiger bestaat uit minimaal 1,5-2 m brede visrijke sloten met helder water, rijk aan waterplanten en met flauwe oevers begroeid met gras, moerasplanten en/of ruigtekruiden. De dichtheid aan sloten moet minimaal 10 km per 100 ha bedragen. De afstand tot de broedlocatie is maximaal ongeveer 10 km (Van der Winden & Van [REDACTED] 2001, Krijgsveld *et al.* 2004). Uit waarnemingen van voedselvluchten vanuit de Hoogwaterzone ten zuiden van Steenwijk naar de Weerribben blijkt dat ook grotere afstanden (tot ongeveer 13 km) worden afgelegd. De bekende goede foerageergebieden en foerageerbewegingen staan afgebeeld in figuur 3.3 (Van der [REDACTED] *et al.* 2009). Uit de figuur komt naar voren dat vooral de Blankenhamerpolder en Zuidveense Achtervenen voor de reigers uit de Wieden in trek is.

Het inrichtingsgebied behoort niet tot een bekend foerageergebied voor de Purperreiger. Dit betekent niet dat het gebied ongeschikt is als foerageergebied. Immers uit figuur 3.3 komt naar voren dat de slootdichtheid in het inrichtingsgebied voldoende is voor de soort. Ook zijn er recente waarnemingen bekend van dieren in het inrichtingsgebied in de periode van het broedseizoen (www.waarneming.nl) en ligt het inrichtingsgebied op de route tussen kolonie en de bekende foerageergebieden (figuur 3.3). Om deze reden is op 18 oktober 2010 voor het hele inrichtingsgebied nagegaan of de sloten en waterlopen voldoen aan de eisen die Purperreigers stellen aan hun foerageergebied. Uit deze verkenning komt naar voren dat de meeste sloten in het gebied bestaan uit zeer steile oevers (zie onderstaande foto), waardoor ze ongeschikt zijn voor de Purperreiger om te foerageren. Dit betekent dat het inrichtingsgebied niet van belang is voor Purperreigers.

De meeste sloten in het inrichtingsgebied hebben zeer steile (vaak ook bijna verticale) oevers en zijn daarom ongeschikt als foerageergebied voor de Purperreiger (foto A&W).

Roerdomp, Porseleinhoen, Snor, Rietzanger, Grote karekiet

De Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben herbergen nog andere bijzondere moeras- en rietvogels, zoals Roerdomp, Porseleinhoen, Snor, Rietzanger en Grote karekiet (voor Bruine kiekendief zie volgende paragraaf). Voor een groot aantal moerasbroedvogels horen De Wieden en de Weerribben tot de bolwerken van Nederland. Alle genoemde soorten broeden en foerageren voornamelijk binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Als broed- en foerageergebied is het inrichtingsgebied ongeschikt.

Bruine kiekendief

De Bruine kiekendief komt voornamelijk voor in het Natura 2000-gebied Wieden. Enkele paren komen ook voor in de Weerribben en in de oeverlanden van het Zwarte Meer. In en rond de Wieden foerageert de soort zowel langs de randen van het moeras (oevers, rietkragen en bosjes) als in het open gebied, waarbij de voorkeur uitgaat naar extensieve veenweidepercelen, extensieve graslanden en extensieve akkers (Van der 2009).

Het grootste deel van het inrichtingsgebied wordt intensief agrarisch gebruikt en kan dus worden beschouwd als marginaal foerageergebied voor de Bruine kiekendief. Het is waarschijnlijker dat de broedvogels ten oosten van het inrichtingsgebied foerageren. Hier liggen de Zuidveense landen, met een afwisseling van sloten, rietmoeras en houtopslag, dat veel meer waarde heeft als foerageergebied dan het open agrarische gebied (Van der 2009).

Paapje, Kwartelkoning en Watersnip

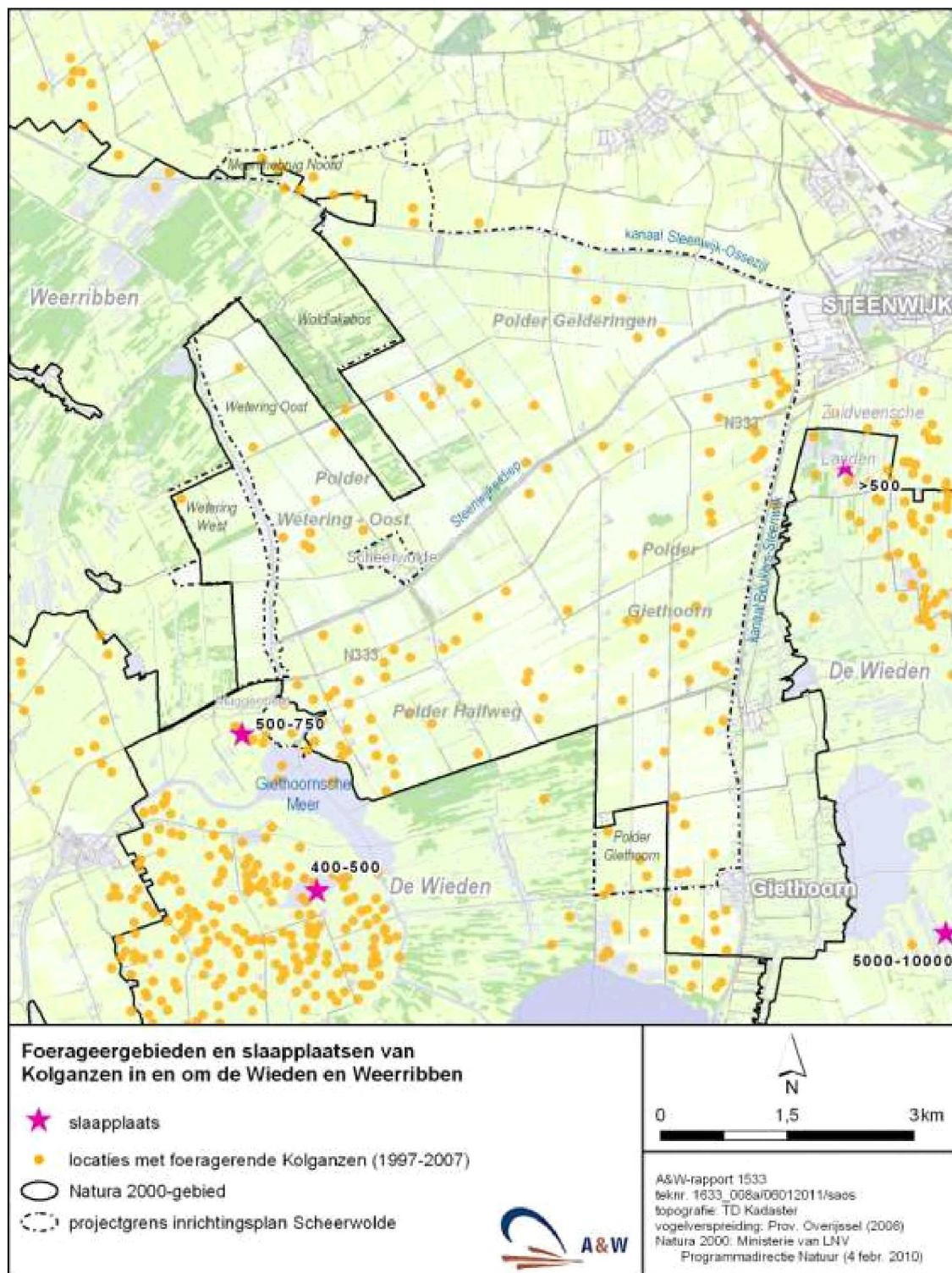
Ook het Paapje, de Kwartelkoning en de Watersnip broeden voornamelijk binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden, waarbij de soorten een voorkeur hebben voor kleinschalig cultuurlandschap (Paapje), vochtige graslanden (Watersnip) en extensief beheerde gras- en akkerlanden (Kwartelkoning). Het grootste deel van het inrichtingsgebied is vanwege het intensief agrarische gebruik niet geschikt voor voornoemde soorten.

Niet-BroedvogelsKleine zwaan, Kolgans, Grauwe gans, Smient

Het Natura 2000-gebied De Wieden is aangewezen voor verschillende herbivore (=plantenetende) watervogels. De dieren slapen op de plassen van de Wieden en foerageren in de omgeving op grasland en bouwland. Het gaat om soorten als Kleine zwaan, Kolgans, Grauwe gans en Smient.

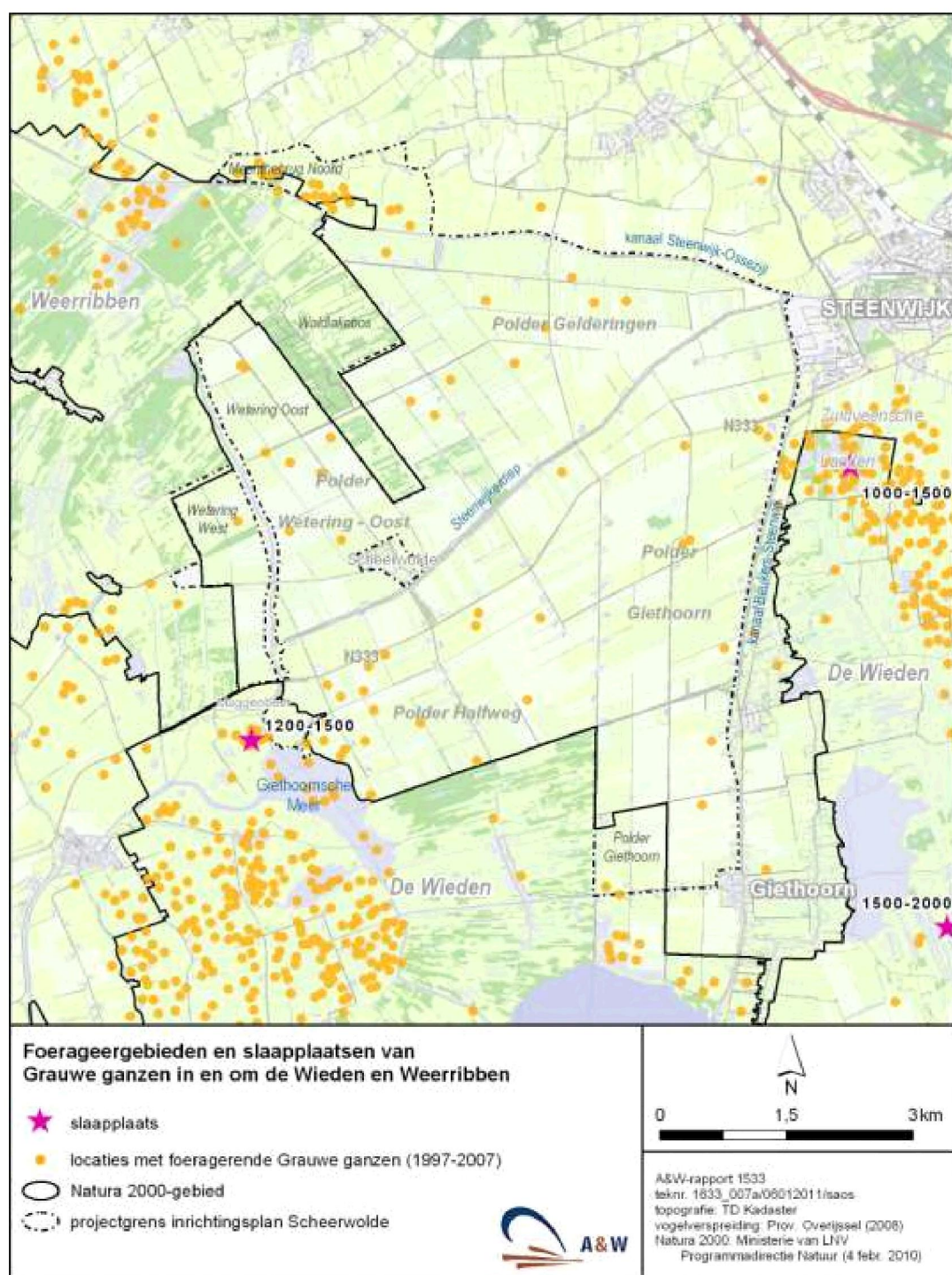
In de omgeving van het inrichtingsgebied liggen verschillende slaappleatsen voor ganzen. Belangrijke locaties zijn gelegen bij Muggenbeet en de Zuidveense Achtervenen. Per locatie gaat het hier om 500-750 Kolgansen en 1000-1500 Grauwe ganzen (Van der 2009; zie figuur 3.4A,B).

In het inrichtingsgebied komen gras- en bouwlandpercelen voor die binnen het bereik liggen van de slaappleatsen van ganzen, zwanen en smienten. Hier kunnen de vogels uit de Wieden foerageren. Op basis van wintervogeltellingen die uitgevoerd zijn in de periode 1997-2007, komt naar voren dat het inrichtingsgebied niet van groot belang is als foerageergebied voor Kolgans en Grauwe gans.

Figuur 3.4A

Ligging van slaapplaatsen van Kolganzen in de directe omgeving van het inrichtingsgebied. Aangegeven zijn ook de locaties waar Kolganzen foeragerend zijn waargenomen. Uit de figuur komt naar voren dat een groot deel van het inrichtingsgebied, en dan vooral het deel dat omgevormd wordt tot moeras, niet van groot belang is als foerageergebied (bron: van der 2009).

Figuur 3.4B

Ligging van slaapplaatsen van Grauwe ganzen in de directe omgeving van het inrichtingsgebied. Aangegeven zijn ook de locaties waar Grauwe ganzen foeragerend zijn waargenomen. Uit de figuur komt naar voren dat een groot deel van het inrichtingsgebied, en dan vooral het deel dat omgevormd wordt tot moeras, niet van groot belang is als foerageergebied (bron: van der 2009).

Fuut en Aalscholver

De Aalscholver foerageert overdag op de grote en kleine wateren in de Wieden en omgeving. Op enkele plaatsen in de Wieden liggen vaste slaapplekken met vogels die ook foerageren in het IJsselmeergebied. Het is niet uitgesloten dat de soort af en toe foerageert in de brede griften in het inrichtingsgebied.

De Fuut heeft relatief kleine vis nodig en relatief helder water. In de ruitijd verliezen futen hun vliegvermogen zodat voldoende rust belangrijk is. In de Wieden gaat het vooral om concentraties op grote open wateren (Valk *et al.* 2008). Het inrichtingsgebied is niet van groot belang voor de soort. Wel kunnen de vogels zich ophouden op het Giethoornsche Meer dat tegen de zuidgrens ligt van het inrichtingsgebied (Miedema & van der Heijden 2009).

Eenden (Tafeleend, Krakeend, Kuifeend, Grote zaagbek, Nonnetje)

Eenden die kwalificerend zijn voor de aanwijzing van De Wieden als Natura 2000-gebied zijn Tafeleend, Kuifeend, Krakeend, Grote zaagbek en Nonnetje. Deze kunnen vooral 's winters geconcentreerd, maar in jaarlijks wisselende aantallen, vooral worden aangetroffen op de grotere plassen, zoals het Zwarte Meer en de Beulakerwijde. De eendensoorten worden niet op de omringende gras- en akkerlanden aangetroffen. Het inrichtingsgebied is daarom niet van belang voor de genoemde soorten. Wel kunnen de vogels zich ophouden op het Giethoornsche Meer dat tegen de zuidgrens ligt van het inrichtingsgebied (Miedema & van der Heijden 2009).

Visarend

De Visarend komt af en toe in Noordwest-Overijssel voor en dan vooral tijdens de trekperiode. De soort foerageert dan boven open water en heeft geen ecologische relatie met het inrichtingsgebied.

3.1.2 Ecologische hoofdstructuur

Delen van het inrichtingsgebied zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (zie figuur 3.1). Het gaat hier grotendeels om agrarisch land dat nog ingericht moet worden als nieuwe natuur, zoals Wetering-Oost, Wetering-West, polder Giethoorn en een perceel in het centrale deel van het landbouwgebied (het meest zuidoostelijk deel van de zuidelijke uitloper van het Woldlakebos). De percelen binnen het inrichtingsgebied die onderdeel zijn van de EHS liggen merendeels buiten de Natura 2000-gebieden Weerribben en Wieden (zie figuur 3.1).

Aan de noordgrens van het inrichtingsgebied ligt het kanaal Steenwijk-Ossezijl. Dit kanaal maakt onderdeel uit van een nog uit te werken robuuste ecologische verbindingszone.

3.1.3 Overige gebiedsbescherming*Ganzenfoerageergebieden*

Als gevolg van landelijke regels over schadebestrijding bij overwinterende vogels op boerenland, moeten provincies gebieden aanwijzen waar alle ganzensoorten en Smienten met rust worden gelaten. De provincie Overijssel heeft hiertoe een aantal foerageergebieden aangewezen (<http://www.overijssel.nl/groenloket>). In de omgeving van De Wieden liggen deze ganzenfoerageergebieden in de Barsbekerbinnenpolder, ten westen van het Giethoornsche Meer, ten zuiden van Steenwijk en in de Zuidveensche landen (figuur 3.5). Het inrichtingsgebied maakt geen deel uit van een door de Provincie aangewezen ganzenfoerageergebied.

Figuur 3.5.

Ligging van het inrichtingsgebied ten opzichte van de door de provincie aangewezen ganzenfoerageergebieden.

Natuurbeheerplan

Volgens het 'Natuurbeheerplan 2011' van de provincie Overijssel ligt er in het inrichtingsgebied een aantal percelen met het beheertype 'droog bos met productie' (<http://www.overijssel.nl/groenloket>).

3.2 Beschermde soorten (Flora- en faunawet)

Algemeen: beschermde soorten Flora- en faunawet

Gezien de biotopen in het inrichtingsgebied moet mogelijk rekening worden gehouden met de aanwezigheid van wettelijk beschermde planten- en diersoorten en/of soorten van de rode lijst. Hieronder wordt aangegeven om welke soorten het mogelijk gaat en of ze al dan niet voorkomen in het inrichtingsgebied.

Planten

Het inrichtingsgebied bestaat grotendeels uit agrarisch land met sloten en enkele verruigde percelen en bospercelen. De agrarische graslanden bestaan voornamelijk uit Engels raaigras. De akkers worden jaarlijks ingezaaid met voederbiet of maïs of gepoot met aardappel. Langs de akkerranden komen soorten voor die kenmerkend zijn voor een voedselrijke bodem, zoals Veldzuring, Boterbloem, Akkerdistel, Paardenbloem, Duizendblad en Grote- en Kleine brandnetel.

Plaatselijk is een grote soortenrijkdom te vinden. Zo kan de watervegetatie in een aantal percelen bestaan uit soorten als Kikkerbeet, Drijvend fonteinkruid, Snavelzegge, Grote boterbloem, Holpijp, Padderus, etc. (Altenburg *et al.* 1998). Gele plomp en Gewone waterlelie zijn redelijk algemeen. De oevervegetatie bestaat grotendeels uit Riet, Lisdodde, Moerasspirea en Liesgras.

In het deelgebied Wetering-West, binnen de begrenzing van de nieuw aan te leggen natuur, ligt een aantal percelen dat al uit agrarisch beheer is genomen en in min of meerdere mate is verruigd. In deze percelen groeien soorten als Riet, Lisdodde, Harig wilgenroosje, wilgen en berken. Verder liggen binnen het inrichtingsgebied enkele bospercelen op voedselrijke grond. Hier komen soorten voor als Wilde lijsterbes, verschillende soorten wilgen, Gewone vlier, Populier. De ondergroei bestaat veelal uit Gewone braam en Gewone brandnetel.

In het inrichtingsgebied komen naar alle waarschijnlijkheid hier en daar langs slootranden de lichtbeschermde Zwanenbloem voor (Altenburg *et al.* 1998).

Bovengenoemde beschrijving van plantensoorten is nog tamelijk summier van aard en gebaseerd op gedateerde informatie van Altenburg *et al.* (1998). Daarom wordt in het voorjaar en de zomer van 2011 een meer uitgebreid plantenonderzoek uitgevoerd, waarbij in ieder geval in de natuurinrichtingsgebieden een gebiedsdekkende inventarisatie zal worden uitgevoerd naar wettelijk beschermde- en rode lijst plantensoorten. Hierbij zal de nadruk liggen op water- en oeverplanten.

Binnen de grenzen van het Natura 2000 gebied, maar buiten het inrichtingsgebied komt een aantal door de Flora- en faunawet beschermde plantensoorten voor, die mogelijk in de invloedssfeer liggen van de inrichtingsmaatregelen. Deze soorten (onder meer de zwaar beschermde Groenknolorchis, maar ook soorten als Spaanse ruiter en Rietorchis) zijn gebonden aan beschermde Natura 2000-habitattypen (zie paragraaf 3.1.1). De effecten op deze Natura 2000-habitattypen en daarmee op deze soorten zullen in de beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet worden meegenomen. Verderop in dit rapport zullen deze soorten niet meer in het kader van de Flora- en faunawet worden genoemd.

Ongewervelde diersoorten

Libellen

In het inrichtingsgebied komen voornamelijk algemene libellensoorten voor die niet wettelijk zijn beschermd. Het betreft soorten als Grote keizerlibel, Paardenbijter, Vroege, Blauwe en Bruine glazenmaker, Zwarte- Bruinrode, Bloedrode en Steenrode heidelibel, Gewone- en Houtpantserjuffer, Watersnuffel, Lantaarnje en Grote roodoogjuffer (Eis *et al.* 2007).

Onlangs is de zwaar beschermde Groene glazenmaker waargenomen in het aangrenzende Woldlakebos (www.waarneming.nl). Door het ontbreken van geschikte Krabbenscheervegetaties binnen het inrichtingsgebied, wordt deze soort hier niet verwacht.

De Gevlekte witsnuitlibel komt in De Wieden en Weerribben plaatselijk redelijk algemeen voor (zie paragraaf 3.1.1). Sinds 2005 is de soort op een aantal plekken buiten deze Natura 2000-gebieden waargenomen (EIS *et al.* 2007, [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl)). Het inrichtingsgebied voldoet niet aan de ecologische randvoorwaarden die deze soort aan zijn omgeving stelt (zie paragraaf 3.1.1). Om deze reden worden geen voortplantende dieren in het inrichtingsgebied verwacht. Het is echter wel mogelijk dat vooral het gebied rond het Woldlakebos en het verruigde perceel in Wetering-West onderdeel uitmaakt van het leefgebied van Gevlekte witsnuitlibel.

De Noordse winterjuffer komt op enkele plaatsen voor binnen De Wieden en Weerribben, waaronder in de Kiersche Wijde en Woldlakebos (zie paragraaf 3.1.1). In de Weerribben vindt voortplanting plaats in ondiepe petgaten en inhammen van sloten met een rijk begroeide oeverzone, waarbij de vegetatie doorgaans gedomineerd wordt door Kleine- en Grote lisdodde en in mindere mate door Riet. De soort komt vooral voor op plekken met een afwisseling van petgaten, rietlanden en broekbossen. Een dergelijke situatie is aanwezig in de omgeving van het natuurinrichtingsgebied Wetering-West. Ten westen van het inrichtingsgebied liggen namelijk enkele petgaten en binnen het inrichtingsgebied ligt een bosje met ondergroei van braam en brandnetel. Daaraan aansluitend ligt een perceel verruigd nat grasland met lisdodden en Rietgras. Ondanks het ontbreken van Pijpenstrootje, is het bosje binnen het natuurinrichtingsgebied mogelijk geschikt als overwinteringsgebied van Noordse winterjuffer. Om deze redenen is het niet uit te sluiten dat het inrichtingsgebied onderdeel uitmaakt van de functionele leefomgeving van de Noordse winterjuffer.

Dagvlinders

Informatie over de meest actuele verspreiding van dagvlinders is gebaseerd op EIS *et al.* (2007). Uit deze gegevens blijkt dat in de omgeving van het inrichtingsgebied waarnemingen zijn van algemeen voorkomende vlindersoorten als Klein koolwitje, Atalanta, Citroenvlinder en Kleine vos, maar ook de zeldzame en zwaar beschermde Grote vuurvlinder.

Grote vuurvlinder

Deze soort komt voor in de Weerribben en De Wieden (zie paragraaf 3.1.1.) Het inrichtingsgebied voldoet niet aan de ecologische randvoorwaarden die deze soort aan zijn omgeving stelt. Om deze reden wordt de Grote vuurvlinder niet in het inrichtingsgebied verwacht.

Kevers

In de omgeving komen algemene keversoorten voor als Distelboktor, Soldaatje, Schrijvertje en Grote spinnende watertor (www.waarneming.nl). Daarnaast zijn in de omgeving waarnemingen bekend van de zwaar beschermde Gestreepte waterroofkever (zie paragraaf 3.1.1.). Op deze soort wordt hieronder nog even ingegaan.

Gestreepte waterroofkever

De soort komt verspreid voor in de omgeving van het inrichtingsgebied (zie paragraaf 3.1.1). Er is echter niets bekend over de verspreiding van deze soort binnen het inrichtingsgebied. De sloten en griften binnen het inrichtingsgebied vormen geschikt leefgebied voor deze soort. Het is daarom niet uit te sluiten dat de Gestreepte waterroofkever in het inrichtingsgebied aanwezig is.

Platte Schijfhoren

De Platte schijfhoren komt voor in de Wieden en Weerribben (zie paragraaf 3.1.1). De soort is in 1999 in een sloot bij Muggenbeet, nabij het inrichtingsgebied, waargenomen (Miedema & van der Heijden 2009). Door de aanwezigheid van voedselrijk water met begroeiing van waterplanten als Gele plomp en Gewone waterlelie binnen het inrichtingsgebied, is voor deze soort geschikt biotoop voorhanden. Hierdoor kan niet worden uitgesloten dat deze soort in de wateren binnen het inrichtingsgebied voorkomt.

Vissen*Rivierdonderpad*

De brede vaarten en sloten in en langs het inrichtingsgebied zijn geschikt voor Rivierdonderpad (zie ook paragraaf 3.1.1). Om deze reden kan momenteel niet worden uitgesloten dat deze soort in het inrichtingsgebied voorkomt.

Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper

Van de zwaar beschermde Grote modderkruiper en de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper is bekend dat ze nabij het inrichtingsgebied voorkomen (zie ook paragraaf 3.1.1); tijdens het veldonderzoek van De Vries (2008) is de Kleine modderkruiper waargenomen in het nabij gelegen gebied Roomsloot-Veldhuisweg en Lageweg. Tijdens dit onderzoek werd de Grote Modderkruiper aangetroffen in de gebieden Lageweg en Meenthebrug-Zuid. De sloten binnen het inrichtingsgebied zijn geschikt voor beide soorten, waardoor niet kan worden uitgesloten dat de Kleine- en/of Grote modderkruiper in het inrichtingsgebied voorkomen.

Bittervoorn

Tijdens het veldonderzoek van De Vries (2008) is de zwaar beschermde Bittervoorn waargenomen in het nabij gelegen natuurontwikkelingsgebied Roomsloot-Veldhuisweg en in De Wieden en Weerribben (zie ook paragraaf 3.1.1). Binnen het inrichtingsgebied is geschikt leefgebied voor Bittervoorn aanwezig waardoor niet kan worden uitgesloten dat de soort hier voorkomt.

Reptielen

In Noordwest-Overijssel is de verspreiding bekend van vier soorten reptielen. Alle inheemse reptielensoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet. In de omgeving van het inrichtingsgebied zijn de middelzwaar beschermde Levendbarende hagedis en de zwaar beschermde Ringslang, Adder en Hazelworm waargenomen (Miedema & van der Heijden 2009).

Levendbarende hagedis

De Levendbarende hagedis is in Nederland de meest algemene reptielensoort. Zijn biotoop bestaat uit bos in combinatie met structuurrijke en reliëfrijke heide of pollen van Pijpenstrootje, waarin ook natte en/of vochtige delen en open zandige plekken liggen waar gezond kan worden. In de Weerribben leeft de Levendbarende hagedis tevens in moerassig en tamelijk besloten terrein, ondermeer op het trilveen. In het inrichtingsgebied zijn dergelijke situaties niet aanwezig, waardoor het gebied niet voldoet aan de habitateisen die deze soort aan zijn omgeving stelt. Om deze reden wordt de Levendbarende hagedis niet in het inrichtingsgebied verwacht.

Ringslang

De Ringslang is een aan water gebonden slang die vooral voorkomt in moerassen, langs meren, beken en rivieren en in droge tot vochtige heide met vennen. Van belang zijn vis- en amfibieënrijke wateren met natuurlijke oevers, in hoge mate besloten gelegen structuurrijke en afwisselend open en dichte vegetatie. De slang legt in dergelijk biotoop zijn eieren in hopen van warm composterend organisch materiaal. De Weerribben is een belangrijk bolwerk voor de Ringslang in Noordwest-Overijssel, waar de soort een algemene verschijning is. Incidenteel wordt de Ringslang ook waargenomen in het noordelijke deel van De Wieden. Buiten deze natuurgebieden, wordt deze soort incidenteel waargenomen. Het agrarische gebied wordt door Ringslangen gebruikt voor uitwisseling met populaties in de nabije omgeving, zoals die van het Kuinderbos. Het is bekend dat Ringslangen lange afstanden kunnen afleggen via lijnvormige wateren. De oevers en wateren binnen het inrichtingsgebied zijn geschikt als verbindingroute en kunnen daarmee een onderdeel vormen van de functionele leefomgeving van deze soort. Daarnaast kan de soort worden verwacht in of nabij de wateren rondom het Woldlakebos en in het verruigde terrein in het natuurontwikkelingsgebied Wetering-West. Om deze redenen kan niet worden uitgesloten dat de Ringslang in het inrichtingsgebied voorkomt.

Adder

De Adder komt zeer lokaal en zeldzaam voor. Er is een vindplaats bekend in heideachtig terrein ten noorden van Steenwijk op landgoed de Eese (www.ravon.nl). Grotere versnipperde populaties bevinden zich in het aangrenzende gebied in Zuidwest-Drenthe. Geschikt biotoop voor deze soort bestaat uit heide met een hoge mate van reliëf en omringd door bos. In het inrichtingsgebied is een dergelijk biotoop niet aanwezig waardoor Adder hier niet wordt verwacht.

Hazelworm

De Hazelworm is een pootloze hagedis die vooral voorkomt in vochtige bossen en heide met voldoende variatie en verticale structuur in de vegetatie. Meer dan andere reptielen is Hazelworm een soort die leeft in bossen, bosranden en houtwallen. Daarnaast wordt de soort ook veelvuldig aangetroffen op de heide, in het bijzonder tegen bosranden en opvallend vaak op (on)verharde wegen en zandpaden. De verspreiding van de Hazelworm in Nederland valt grotendeels samen met de aanwezigheid van pleistocene zandgronden (ravon.nl). Vindplaatsen van Hazelwormen in de omgeving van het inrichtingsgebied zijn bekend uit de gehele noordoosthoek van de gemeente Steenwijkerland op de hogere zandgronden bij Paasloo-Oldemarkt en op de landgoederen de Eese en de Woldberg. Sinds 2005 is de Hazelworm ook op andere plaatsen in de gemeente waargenomen (www.ravon.nl). De soort komt niet voor in laagveengebieden. De Hazelworm wordt om deze reden niet in het inrichtingsgebied verwacht.

AmfibieënLicht beschermde amfibieënsoorten

Het inrichtingsgebied maakt onderdeel uit van het leefgebied van licht beschermde en algemeen voorkomende amfibieënsoorten als Bruine kikker, Kleine watersalamander, Meerkikker, Gewone pad en Middelste groene kikker.

Zwaar beschermde amfibieënsoorten

In Noordwest-Overijssel komen vier soorten zwaar beschermde amfibieënsoorten voor, namelijk Kamsalamander, Rugstreeppad, Poelkikker en Heikikker.

Kamsalamander

De Kamsalamander is zeldzaam in Noordwest-Overijssel en kan vrijwel alleen voorkomen in (kwelrijke) poelen en vennen. Geschikte poelen zijn meestal vrij van vissen, voorzien van een waterdichte (leem)bodem, niet te diep voedselrijk en helder water en een rijke onderwaterflora (fijnbladige waterplanten). Verder is het van belang dat dergelijk voortplantingswateren in een tamelijk besloten landschap liggen met omringend bos, bosjes, houtwallen en/of ruigten, waarin de landfase kan worden volbracht. In het inrichtingsgebied zijn dergelijke situaties niet aanwezig. Om deze reden wordt de Kamsalamander niet in het inrichtingsgebied verwacht.

Rugstreeppad

De Rugstreeppad is in het verleden aangetroffen in de Baarlingerpolder (Altenburg *et al.* 1998), Polder Halfweg/Dwarsgracht, Polder Gelderingen/Wetering-Oost, bij Kuinre, in de Bentpolder en op het Hoge Land van Vollenhove, in een poel bij Heetveld (Miedema & Van der Heijden 2009). Na 2005 zijn geen aanvullende waarnemingen bekend uit de omgeving van het inrichtingsgebied. De soort is als pionier in staat afstanden van 1-2 km te overbruggen. De dieren kunnen zomaar verschijnen op plaatsen waar klei, leem of zand recent is vergraven en waarbij ondiepe, snel opwarmende poelen zijn ontstaan, bv. op bouwlocaties. Binnen het inrichtingsgebied kunnen dergelijke situaties voorkomen. Het is daarom niet uitgesloten dat de soort binnen het inrichtingsgebied voorkomt.

Poelkikker

De Poelkikker was tot 2005 beperkt tot de omgeving van Steenwijk, waarbij het ging om een waarneming op landgoed de Eese (www.ravon.nl). Recent is de soort ook aangetroffen in de Weerribben en De Wieden (Kiersche Wijde en bij Zuideinde). De Poelkikker heeft een voorkeur voor de landschapstypen heide en hoogveen, maar wordt ook gemeld uit halfnatuurlijke graslanden, agrarisch gebied en laagveen. De smalle deels verlande greppels en sloten binnen het inrichtingsgebied zijn geschikt als voortplantingswater voor deze soort. Om deze reden is het niet uit te sluiten dat Poelkikker binnen het inrichtingsgebied voorkomt.

Heikikker

De Heikikker komt voor in de Weerribben, langs de Beulakerwijde en in de Kiersche Wijde in De Wieden. De soort is recent aangetroffen op de landgoederen de Eese, de Woldberg (Van Uchelen 2007 en www.ravon.nl) en het Woldlakebos (waarneming.nl). De Heikikker komt voornamelijk voor in zwakzure tot basische geïsoleerde wateren, waarin actieve veenvorming of andere verlanding kan optreden (gemaaide veenmosrietlanden). Verder komt de Heikikker voor in heide met natte laagtes of vennen. Binnen het inrichtingsgebied komen mogelijk geschikte biotopen voor. Het is dus niet uit te sluiten dat de soort binnen het inrichtingsgebied voorkomt.

Vogels

Het inrichtingsgebied bestaat grofweg uit open agrarisch land, bebouwing, enkele bosschages en een aantal watergangen. Hierin kan een verscheidenheid aan vogelsoorten broedgelegenheid vinden. In het open agrarisch land betreft dit soorten als Kievit, Gele kwikstaart, Tureluur, Grutto, Graspieper en Veldleeuwerik. In 1997 zijn de aantallen en dichtheden van weidevogels in het inrichtingsgebied onderzocht (Altenburg *et al.* 1998). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat het gebied van beperkte betekenis is voor weide- en akkervogels. Dit wordt bevestigd door de gruttokaart van Nederland (■■■■■■■■ *et al.* 2005), die ook geringe dichtheden van Grutto's laat zien.

Het inrichtingsgebied is geschikt als foerageergebied voor de Ooievaar, die op verschillende locaties binnen het inrichtingsgebied broedt waar nestgelegenheid is gecreëerd.

De aanwezige bebouwing is geschikt voor soorten als Huismus, Huiszwaluw en Boerenzwaluw. Deze soorten zijn te vinden aan dakgoten van huizen en boerderijen. Aan de dakgoten van de gemalen zijn nestplaatsen aangetroffen van Huiszwaluw (zie figuur 2.1).

In de bosschages kunnen soorten tot broeden komen als Spreeuw, Nachtegaal, [REDACTED], Zanglijster maar ook roofvogels als Havik, Buizerd, Sperwer en Boomvalk. De roofvogels bezetten nestplaatsen die jaarrond beschermd zijn. De watergangen dienen als broedlocatie voor soorten als Meerkoet, Fuut en Wilde eend en als foerageergebied voor Meerkoet, Fuut, Blauw reiger, Grote zilverreiger en Wilde eend.

Vleermuizen

In de omgeving van het inrichtingsgebied zijn waarnemingen bekend van negen vleermuissoorten. Deze zijn: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Rosse vleermuis, Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Gewone baardvleermuis en Franjestaart (Mostert & Van der Winden 1989; Limpens *et al.* 1997; Bode *et al.* 1999).

Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit hiervan. Dit zijn: verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder worden de drie onderdelen in meer detail besproken.

Verblijfplaatsen

Vleermuizen gebruiken jaarrond een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. Ze volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens trek, balts- en paartijd (sommige soorten), kraamperiode, balts- of paartijd (weer andere soorten), trek en tenslotte weer winterslaap.

Winterverblijven

Winterverblijven van Watervleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Gewone baardvleermuis en Franjestaart zijn vooral kalksteengroeven, bunkers, forten, vestingwerken, oude steenfabrieken, ijskelders en (kasteel)kelders. Ook de Meervleermuis heeft een voorkeur voor groeves en bunkers. Dergelijke verblijfplaatsen zijn niet aanwezig in het inrichtingsgebied.

Ruige dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger overwinteren in gebouwen (spouwmuur, dakpannen, betimmering). Binnen het inrichtingsgebied zijn veel oudere boerderijen en gebouwen met spouwmuren aanwezig die geschikt kunnen zijn als winterverblijf van Ruige dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Ook de gemalen zijn mogelijk geschikt als winterverblijfplaats. Het is daarom niet uit te sluiten dat voornoemde soorten in de winter in het inrichtingsgebied verblijven.

Rosse vleermuizen gebruiken vooral boomholtes als winterverblijfplaats. Binnen het inrichtingsgebied zijn mogelijk geschikte boomholten aanwezig. Dit betreft het bosje bij Wetering-West, oudere bomen rond de bebouwing, laanbeplanting en de bomenrijen tussen het Giethoornsche Meer en Muggenbeet. Het is om deze reden niet uit te sluiten dat Ruige dwergvleermuis en Rosse vleermuis winterverblijfplaatsen hebben in boomholten binnen het inrichtingsgebied.

Zomer- en kraamverblijven

Vleermuizen verblijven in de zomer met enkele tot tientallen individuen in kleine kolonies tot kolonies van honderden individuen. De kolonies zijn, afhankelijk van de soort, gehuisvest in gebouwen of in boomholten.

Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Watervleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Gewone baardvleermuis en Franjestaart verblijven in boomholten. De bomen met holten binnen het inrichtingsgebied kunnen zowel kraam- als zomerverblijfplaatsen vormen.

Soorten die (tevens) zomer- en kraamverblijven kunnen hebben in gebouwen zijn Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Gewone baardvleermuis. In Wetering en Scheerwolde zijn bijvoorbeeld kolonies van Meervleermuizen bekend (zie paragraaf 3.1.1). Geschikte gebouwen bevatten holten waarin de vleermuizen overdag kunnen verblijven. Dit zijn vaak zolders van kerken of spouwmuren van woonhuizen. Mogelijkheden binnen het inrichtingsgebied voor gebouwen bewonende vleermuizen omvatten veel van de in het gebied aanwezige gebouwen, waaronder woonhuizen, maar ook het gemaal nabij de kruising Wetering-Oost / Ing. Luteijnweg.

Foerageergebied

Het inrichtingsgebied wordt waarschijnlijk regelmatig benut als (een deel van het) foerageergebied van bovengenoemde soorten. Watervleermuis en Meervleermuis foerageren boven bredere watergangen. Franjestaart, Gewone grootoorvleermuis en Gewone baardvleermuis zijn waarschijnlijk te vinden in of nabij de in het inrichtingsgebied aanwezige bosgebieden. Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger foerageren in de beschutting van opgaande elementen, zoals bosschages maar ook binnen de bebouwde kom van bijvoorbeeld Scheerwolde en Wetering.

Vliegroutes

De meeste vleermuissoorten maken vooral gebruik van lijnvormige landschapselementen, zoals boomsingels en bredere vaarten, waarlangs zij zich verplaatsen. Binnen en nabij het inrichtingsgebied liggen dergelijke landschapselementen, waardoor hier vliegroutes aanwezig kunnen zijn. De bredere sloten en vaarten binnen en nabij het inrichtingsgebied zijn geschikt als vliegroute voor Watervleermuis en Meervleermuis (zie paragraaf 3.1.1). De laanbeplanting en de randen van de bosschages zijn geschikt voor de overige voorkomende vleermuissoorten.

Overige zoogdiersoorten

Licht beschermde zoogdiersoorten

Het plangebied bestaat uit intensief agrarisch land, verruigd terrein, bosjes en watergangen met bijbehorende oevers. In dergelijke milieus kunnen algemeen voorkomende, licht beschermde zoogdiersoorten voorkomen. Dit zijn bijvoorbeeld Egel, Ree, Haas, Konijn, Bunzing, Mol, Woelrat en een aantal muizensoorten. Het inrichtingsgebied en de omgeving daarvan bieden voor dergelijke soorten een geschikte leefomgeving, zodat ervan moet worden uitgegaan dat deze soorten daar voor kunnen komen.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

Eekhoorn

De Eekhoorn komt in kleine aantallen voor in het bosrijke landschap ten noorden van Steenwijk (de Eese en de Woldberg) en in bosrijke of parkachtige terreindelen bij Paasloo. Door het agrarische karakter en het ontbreken van naaldbossen, wordt deze soort niet in het inrichtingsgebied verwacht.

Steenmarter

De Steenmarter komt veel voor bij menselijke nederzettingen en in kleinschalig gevarieerd (agrarisch) landschap met houtwallen en (kleine) bospercelen. De soort wordt aangetroffen in en rond (oudere) boerderijen, schuren, stallen, in oude gebouwen in dorpen en steden, tot in tuinen van moderne woonwijken die aan bos grenzen. De Steenmarter is sinds begin jaren negentig in Nederland sterk in

opmars. In Noordwest-Overijssel wordt de soort steeds frequenter in de omgeving van het inrichtingsgebied gesignaleerd of als verkeersslachtoffer gevonden. Het is mogelijk dat de Steenmarter verblijfplaatsen heeft in gebouwen binnen het inrichtingsgebied. De aanwezige gemalen zijn echter ongeschikt als verblijfplaats van de soort. Het omliggende agrarische gebied wordt mogelijk gebruikt als foerageergebied van Steenmarter.

Zwaar beschermde zoogdiersoorten

Waterspitsmuis

Het zwaartepunt van de verspreiding van de Waterspitsmuis in Noordwest-Overijssel ligt in de Weerribben en Wieden, waar de soort plaatselijk vrij schaars tot algemeen kan voorkomen (Bode *et al.* 2004). Gezien de omvangrijke populatie die er voorkomt, vormen de Natura 2000-gebieden een belangrijk bolwerk voor deze soort in Nederland. Ook buiten de natuurgebieden is de Waterspitsmuis op een aantal plaatsen aangetroffen, zoals in kwelgebieden. Waarnemingen zijn onder andere bekend van de Blankenhammerpolders, Baarlingerpolder, het Hagenbroek, langs het kanaal Steenwijk-Ossenzijl, maar ook langs het Steenwijkerdiep bij Steenwijk en Scheerwolde.

De Waterlopen in het inrichtingsgebied zijn vaak beschoeid, met een karige oevervegetatie en zijn daarom ongeschikt als leefgebied voor de Waterspitsmuis (foto A&W).

De Waterspitsmuis stelt hoge habitateisen. Geschikt leefgebied bestaat uit heldere, schone en matig voedselrijke wateren (voornamelijk stromend, maar ook stilstaand), een rijk waterleven en een weelderige oevervegetatie (o.a. helofytenzomen en natte ruigten). Kwel is een belangrijke milieufactor, die er voor zorgt dat wateren een goed doorzicht hebben en niet dichtvriezen. Dit is noodzakelijk voor het effectief zoeken en vangen van voedsel onder water. In het inrichtingsgebied zijn veel kwelsloten aanwezig, zodat besloten is om na te gaan of in het inrichtingsgebied waterlopen voorkomen die geschikt zijn voor de Waterspitsmuis. Dit verkennende onderzoek heeft plaatsgevonden op 20 oktober 2010, waarbij elke

waterloop waar een ingreep is gepland beoordeeld is op geschiktheid voor de Waterspitsmuis. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat er geen geschikte oevers voor de Waterspitsmuis in het inrichtingsgebied voorkomen (zie bovenstaande foto). De soort wordt er daarom ook niet verwacht.

Boommarter

De Boommarter leeft bij voorkeur in bossen. Dit kunnen typische oude (loof)bossen zijn, maar ook moerasbossen, zoals in De Wieden en Weerribben. Boommarters kiezen hun rustplaatsen vaak in boomholten, konijnen-, vossen of dassenhollen, tussen boomwortels of onder takkenbossen. Nestplaatsen zitten vaak in oude spechtenholten, ingerotte boomholten en soms in gebouwen die in of aan de rand van het bos staan.

Sinds 1990 worden steeds meer Boommarters in de regio Scheerwolde waargenomen, vooral door de toename van de oppervlakte aan geschikt moerasbos in de omgeving. In 2005 is een Boommarter gezien op het dak van een woning aan Wetering-West, jagend op jonge mussen (in nesten onder de dakpannen) en in het zelfde jaar is een Boommarter doodgereden op Wetering-Oost. Tijdens een onderzoek in 2009 zijn op verschillende plaatsen in De Wieden en Weerribben cameravallen geplaatst. Met behulp daarvan zijn op 28 verschillende plaatsen Boommarters gefotografeerd. Hieruit bleek dat deze soort wijd verspreid in het (moeras)gebied voorkomt. Het inrichtingsgebied is echter niet geschikt als voortplantingsgebied. De bosschages en verruigde terreinen binnen het inrichtingsgebied kunnen eventueel worden gebruikt als foerageergebied. Het open agrarisch gebied is minder geschikt als foerageergebied voor deze soort.

Otter

De zwaar beschermde Otter is in Nederland officieel sinds 1988 uitgestorven. In 2003 zijn 21 otters uitgezet, waarvan 15 in de Weerribben en 6 in De Wieden. Deze populatie heeft zich inmiddels uitgebreid tot over de gehele Weerribben en Wieden, tot aan het Meppelerdiep en de Kiersche Wijde. Vooral in het centrale deel van de Weerribben wordt de Otter regelmatig waargenomen. Otters hebben een sterke voorkeur voor ruig begroeide, bosachtige oeverzones en rotsachtig kustzones. Dergelijke situaties zijn niet aanwezig in het inrichtingsgebied. Om deze reden worden er geen otters in het inrichtingsgebied verwacht.

4 Effectbepaling

4.1 Algemeen

De in hoofdstuk 2 beschreven inrichtingsmaatregelen hebben tot gevolg dat de hier aanwezige milieukeurmerken in meer of minder mate worden gewijzigd. Bij de effectbepaling wordt onderzocht of en in hoeverre er verstoring of habitatverlies voor wettelijk beschermde soorten optreedt. Factoren die daarbij een rol kunnen spelen, zijn:

- (tijdelijke) aantasting of verlies van leefgebied als gevolg van de natuurinrichting en de waterhuishoudkundige maatregelen.
- verstoring tijdens de uitvoering van werkzaamheden als gevolg van beweging of geluid.

Hieronder is per type natuurwaarde nagegaan welke effecten er te verwachten zijn. Er is een onderscheid gemaakt tussen effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelen (paragraaf 4.2), op overige beschermde gebieden (paragraaf 4.3) en op soorten die beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet (paragraaf 4.4). Verder is er een aparte paragraaf gewijd aan de positieve effecten op natuurwaarden in de natuurinrichtingsgebieden Meenthebrug Noord, Wetering Oost en West en polder Giethoorn (paragraaf 4.5) en de effecten als gevolg van waterberging (paragraaf 4.6).

4.2 Effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelen

Habitattypen

Van de habitattypen waarvoor de Natura 2000-gebieden Weerribben en Wieden zijn aangewezen, komt een groot aantal voor in het beïnvloedingsgebied. Het betreft de habitattypen kranswierwateren (H3140), meren met krabbenscheer (H3150), vochtige heiden (H4010), blauwgraslanden (H6410), ruigten en zoomen (H6430A), trilvenen (H7140_A), veenmosrietlanden (H7140_B) galigaanmoerassen (H7210) en hoogveenbossen (H91D0). Deze habitattypen liggen op enkele tientallen tot honderden meters vanaf het inrichtingsgebied (Van Maanen & [REDACTED] 2005, Van der Valk *et al.* 2008; zie als voorbeeld figuur 3.2).

De waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) en de natuurinrichting (**maatregel 1a-d**) kunnen leiden tot veranderingen van grondwaterstanden in de Natura 2000-gebieden en de hier aanwezige Natura 2000-habitattypen. Bij het aanpassen van het hoofdwatersysteem plus natuurontwikkeling en optimalisatie van schouwsloten kan het in een aantal percelen binnen het Natura 2000-gebied gaan om een verlaging van de GVG en GLG van 10-20 cm (Van [REDACTED] 2011). Hierdoor is er een gerede kans dat de aangewezen Natura 2000-habitattypen en dan vooral vochtige heiden, blauwgraslanden, ruigten en zoomen, trilvenen, veenmosrietlanden en hoogveenbossen verdrogen en (intern) eutrofiëren, waardoor de kwaliteit van de aangewezen habitattypen wordt aangetast. Hiermee bestaat de kans op het optreden van significant negatieve effecten. Een uitgebreide effectenstudie op basis van hydrologische modelberekeningen is gemaakt door Van [REDACTED] (2011).

Habitatrichtlijnsoorten

Plantensoorten

De Groenknolorchis is gebonden aan het Natura 2000-habitatype H7140 trilvenen. Het is niet uitgesloten dat de Groenknolorchis in de directe omgeving van het inrichtingsgebied in trilvenen voorkomt en dat er

(significant) negatieve effecten optreden op deze soort als gevolg van hydrologische veranderingen in de trilvenen (zie voor de verdere effectenbeschrijving Van [REDACTED] (2011).

Ongewervelden

De aangewezen habitatrichtlijnsoorten Gevlekte witsnuitlibel en Grote vuurvliinder komen in de Wieden en Weerribben voor in biotopen die door de inrichtingsmaatregelen niet worden aangetast. Effecten op deze soorten als gevolg van de inrichtingsmaatregelen zijn daarom niet te verwachten.

De Platte schijfhoren en Gestreepte waterroofkever kunnen in kleine waterlopen voorkomen in de zuidoostelijke uitloper van het Woldlakebos dat onderdeel is van het Natura 2000-gebied Weerribben. Hier kan door waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) een waterstandsverlaging optreden van 10-20 cm (zie voor meer informatie Van [REDACTED] 2011), waardoor er kans bestaat dat dit gebied minder geschikt wordt voor deze soorten. Een (significant) negatief effect op de Platte schijfhoren en Gestreepte waterroofkever is hier daarom niet uitgesloten. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen wordt in de loop van 2011 aanvullend onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van deze soorten in het beïnvloedsgebied.

Vissen

De voor de Wieden en Weerribben aangewezen habitatrichtlijnsoorten Bittervoorn en Rivierdonderpad komen voor in biotopen die door de inrichtingsmaatregelen niet worden beïnvloed. Een effect op deze soorten is daarom niet te verwachten.

De Grote- en Kleine modderkruiper kunnen in kleine waterlopen voorkomen in de zuidoostelijke uitloper van het Woldlakebos dat onderdeel is van het Natura 2000-gebied Weerribben. Hier kan door waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) een waterstandsverlaging van 10-20 cm optreden, waardoor dit gebied minder geschikt wordt voor de genoemde vissoorten (zie voor meer informatie van [REDACTED] 2011). Een (significant) negatief effect op de Grote- en Kleine modderkruiper is daarom niet uitgesloten.

Meervleermuis

De Meervleermuis maakt gebruik van de brede waterlopen in het inrichtingsgebied als vliegroute tussen de verblijfplaatsen en de foerageergebieden in de Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben. Er worden geen brede waterlopen gedempt. Ook word geen andere aantasting van de vliegroutes verwacht, zodat er geen effecten zijn te verwachten op deze vliegroutes.

Broedvogels

Aalscholver en Zwarte stern

Er is voor wat betreft de Aalscholver en Zwarte stern geen ecologische relatie tussen het inrichtingsgebied en de Wieden en Weerribben. Negatieve effecten als gevolg van de inrichtingsmaatregelen zijn op deze soorten niet te verwachten.

Purperreiger

Het inrichtingsgebied is niet van belang voor de Purperreiger als foerageergebied. Effecten op deze soort zijn daarom niet te verwachten.

Moerasbroedvogels (Roerdomp, Porseleinhoen, Snor, Rietzanger, Grote karekiet)

Het Woldlakebos en de zuidoostelijke uitloper hiervan maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Weerribben en grenst aan het inrichtingsgebied. Het betreft voor een deel Vogelrichtlijngebied (figuur 3.1). Het gebied bestaat uit vochtige graslanden en broekbossen. Door de waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) zal de grondwaterstand in dit deel van het Woldlakebos in het slechtste geval ongeveer 20 cm dalen (bij aanpassing hoofdwatersysteem plus natuurontwikkeling en optimalisatie van schouwsloten; zie Van [REDACTED] 2011). In het zuidoostelijk deel van het Woldlakebos komen geen rietopstanden van betekenis voor. Schaarse moerasbroedvogels met instandhoudingsdoelen (Roerdomp, Purperreiger, Porseleinhoen, Grote karekiet en Watersnip) komen er volgens jaarlijkse broedvogelinventarisaties niet voor. Voor de meer algemene moerasbroedvogels met instandhoudingsdoelen is het zo dat geschikt habitat voor de Snor ontbreekt. Tijdens een gebiedsbezoek op 18 oktober 2011 is verder vastgesteld dat er geen geschikt biotoop aanwezig is voor de Rietzanger. Negatieve effecten als gevolg van de inrichtingsmaatregelen zijn daarom op deze soortgroep niet te verwachten.

Langs de oevers van het Giethoornsche Meer is een nieuw fietspad langs het water gepland (**maatregel 2d**). Het tracé van het nieuwe fietspad volgt deels een bestaand onverhard pad, dat wellicht sporadisch door wandelaars wordt gebruikt. Het tracé volgt een strook droge rietruigte. Tijdens een gebiedsbezoek op 18 oktober 2010 werd geconstateerd dat deze rietruigte ongeschikt is als broedgebied voor bovengenoemde moerasbroedvogels. Effecten op deze soorten zijn daarom niet te verwachten.

Het grootste deel van het inrichtingsgebied (Meenthebrug-Noord, Wetering-Oost-West en polder Giethoorn) wordt ingericht tot moerasgebied (**maatregel 1a-d**). Dit zal ten goede komen van verschillende moerasbroedvogels. Door de nieuwe moerasgebieden zijn fiets- en wandelpaden gepland (zie figuur 2.2.). De exacte ligging van de tracés is nog niet bekend. Omdat de geplande natuurgebieden kansen bieden voor schuwe en kwetsbare moerasbroedvogels, is het noodzakelijk om de rust in de nieuwe gebieden zo veel mogelijk te waarborgen. Het is daarom van belang om de nieuwe recreatieve infrastructuur zo veel mogelijk aan te leggen in de directe omgeving van bestaande infrastructuur.

Bruine kiekendief

Het inrichtingsgebied heeft geen ecologische relatie met de Bruine kiekendief. Negatieve effecten op deze soort zijn daarom niet te verwachten.

Paapje, Kwartelkoning en Watersnip

Paapje, Kwartelkoning en Watersnip komen niet in het inrichtingsgebied voor en hebben hier ook geen ecologische relatie mee. Effecten op de instandhoudingsdoelen van deze soorten zijn daarom niet te verwachten.

Niet-broedvogelsVerlies van foerageergebied Kleine zwaan, Kolgans, Grauwe gans en Smient

De natuurinrichtingsgebieden Meenthebrug-Noord, Wetering-Oost - West en polder Giethoorn worden omgevormd van agrarisch gras- en akkerland tot moerasgebied en open water (**maatregelen 1a-d**). Hierdoor gaat ruim 400 ha potentieel geschikt ganzenfoerageergebied verloren. Uit ganzentellingen komt naar voren dat de natuurinrichtingsgebieden in beperkte mate worden gebruikt door foeragerende ganzen (zie figuur 3.4 A, B), zodat de ecologische effecten van het verlies als gering kunnen worden beoordeeld.

In het kader van het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Meppel heeft Van der [REDACTED] (2009) onderzoek gedaan naar het cumulatief verlies van ganzenfoerageergebied rondom de Wieden als gevolg van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij heeft de auteur naast de ontwikkelingen in de Nieuwveense landen (aanleg nieuwe woonwijk) ook de ontwikkelingen in het Strategisch Groenproject Noordwest-Overijssel meegenomen, en dus ook de natuurinrichtingsmaatregelen uit het inrichtingsplan Scheerwolde.

Uitgaande van de uitvoering van alle toekomstige ruimtelijke plannen, wijzen de berekeningen van Van der [REDACTED] (2009) erop dat het resterende ganzenfoerageergebied ruim voldoende is om het instandhoudingsdoel van ganzen, zwanen en Smienten in De Wieden te handhaven. Er is daarom geen sprake van een kans op een significant negatief effect op ganzen, zwanen en Smienten als gevolg van de inrichtingsplannen in Scheerwolde.

Fuut, Aalscholver en eenden (Tafeleend, Krakeend, Kuifeend, Grote zaagbek, Nonneije)

Het grootste deel van het inrichtingsgebied is niet van belang voor Aalscholver, Fuut en eenden. Van de meeste inrichtingsmaatregelen zijn daarom geen effecten te verwachten.

Langs de oevers van het Giethoornsche Meer is een nieuw fietspad langs het water gepland (**maatregel 2d**). Het tracé van het nieuwe fietspad volgt deels een bestaand onverhard pad, dat wellicht sporadisch door wandelaars wordt gebruikt. Het noordelijk deel van het tracé volgt een traject waar nog geen infrastructuur ligt. Het Giethoornsche Meer wordt gebruikt door Aalscholver, Fuut en diverse eendensoorten. Deze vogels kunnen hier foerageren en/of rusten. Tijdens een gebiedsbezoek op 18 oktober 2010 kon worden vastgesteld dat er voldoende afscherming is in de vorm van droge rietruigte tussen het fietspad en het open water, zodat er geen versturende effecten zijn te verwachten op de watervogels die verblijven op het open water van het Giethoornsche meer.

Visarend

De Visarend heeft geen ecologische relatie met het inrichtingsgebied. Effecten op deze soort als gevolg van de inrichtingsmaatregelen zijn niet te verwachten.

4.3 Effecten overige beschermde natuurgebieden

Ecologische Hoofdstructuur

Het meest zuidelijke deel van de zuidoostelijke uitloper van het Woldlakebos is geen onderdeel van het Natura 2000-gebied (Vogelrichtlijngebied), maar behoort wel tot de Ecologische Hoofdstructuur (zie figuur 3.1). Dit gebied ligt binnen de begrenzing van het inrichtingsplan Scheerwolde. De verwachting is dat door de waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) hier de grondwaterstanden met 10-20 cm zullen dalen (bij aanpassing hoofdwatersysteem plus natuurontwikkeling en optimalisatie van schouwsloten; zie Van [REDACTED] (2011)). Het is niet uitgesloten dat door deze grondwaterdaling de wezenlijke natuurwaarden, die afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden, in het gebied worden aangetast.

Aangewezen ganzenfoerageergebied

Het inrichtingsgebied is geen onderdeel van een door de provincie aangewezen ganzenfoerageergebied. Als gevolg van de inrichtingsmaatregelen worden geen effecten verwacht op de kwaliteit van dit ganzenfoerageergebied.

4.4 Effecten beschermde soorten (Flora- en faunawet)

Planten

In de agrarische percelen groeien plantensoorten van voedselrijke milieus. Hier komen geen plantensoorten voor die wettelijk zijn beschermd. In en langs de sloten en griften kan de licht beschermde Zwanenbloem voorkomen. Bij de omvorming van agrarisch land naar natuur (**maatregel 1a,b, c, d en e**) worden sloten en greppels vergraven of gedempt. Hierdoor gaan mogelijk groeiplaatsen van de Zwanenbloem verloren. Ook de waterhuishoudkundige inrichtingsmaatregelen (**maatregel 3a**), zoals het herprofiëren van sloten, kunnen leiden tot aantasting van groeiplaatsen van de wettelijk beschermde Zwanenbloem. De verwachting is dat deze aantasting tijdelijk is en dat de groeiplaatsen na verloop van tijd zich weer zullen herstellen. De duurzame instandhouding van de soort in de omgeving komt daarom niet in gevaar.

Door de omvorming van agrarisch land naar natuur (**maatregel 1a,b, c, d en e**) is de verwachting dat de diversiteit aan plantensoorten zal toenemen.

Binnen de grenzen van het Natura 2000 gebied, maar buiten het inrichtingsgebied komt een aantal door de Flora- en faunawet beschermde plantensoorten voor, die mogelijk in de invloedssfeer liggen van de inrichtingsmaatregelen. Deze soorten (onder meer de zwaar beschermde Groenknolorchis, maar ook soorten als Spaanse ruiter en Rietorchis) zijn gebonden aan beschermde Natura 2000-habitattypen (zie paragraaf 3.1.1). De effecten op deze Natura 2000-habitattypen en daarmee op deze soorten zijn in de beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet al meegenomen (zie paragraaf 4.2). Daarom wordt in deze paragraaf niet meer op deze soorten ingegaan.

Ongewervelde diersoorten

Libellen

Behalve algemeen voorkomende libellensoorten, kunnen ook de zwaar beschermde Gevlekte witsnuitlibel en Noordse winterjuffer gebruik maken van het inrichtingsgebied, waarbij ze vooral in de omgeving van het Woldlakebos en de verruigde percelen in Wetering-West zwervend en/of foeragerend kunnen voorkomen. Van deze soorten wordt niet verwacht dat ze zich in het inrichtingsgebied voortplanten. Wel kan de Noordse winterjuffer in het bosperceel in Wetering-West overwinteren. Dit bosperceel gaat als gevolg van de natuurinrichting verloren. Er is dus een kans dat er overwinteringsgebied wordt aangetast door dit voornemen.

Het inrichtingsgebied en dan vooral de agrarische delen zijn verder van weinig belang voor libellen. Omdat er nauwelijks sloten worden gedempt of vergraven, zijn er geen negatieve effecten te verwachten op deze soortgroep. Door de omvorming van landbouwgebied tot moeras (**maatregel 1a-d**) is de verwachting dat de omstandigheden voor libellen zich verbeteren en de diversiteit zal toenemen.

Dagvlinders

In het inrichtingsgebied komen alleen algemene dagvlindersoorten voor. Door de inrichtingsmaatregelen gaat mogelijk (tijdelijk) een klein deel van het leefgebied voor deze soorten verloren. Door de omvorming van agrarisch land naar moeras is de verwachting dat de omstandigheden voor dagvlinders zal verbeteren en de diversiteit zal toenemen.

Gestreepte waterroofkever

Naast algemeen voorkomende keversoorten is het mogelijk dat de zwaar beschermde Gestreepte waterroofkever in het inrichtingsgebied voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan de sloten, waaronder de herprofilering van sloten, aanpassing van duikers, het verplaatsen/bouwen van stuwen en het vaker baggeren of schonen van watergangen (**maatregel 3a**) kunnen een negatief effect hebben op het (mogelijk aanwezige) leefgebied van Gestreepte waterroofkever. Door de omvorming van agrarisch gebied naar moerasgebied (**maatregel 1a,b, c, d en e**) gaan enkele sloten verloren. Hierdoor kan leefgebied van de soort verloren gaan. Dit verlies is waarschijnlijk tijdelijk. Na aanleg van het moeras kan de soort zich hier weer vestigen.

Platte schijfhoren

Naast algemeen voorkomende weekdieren is het mogelijk dat de zwaar beschermde Platte schijfhoren in het inrichtingsgebied voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan de sloten, waaronder de herprofilering van sloten, aanpassing van duikers, het verplaatsen/bouwen van stuwen en het vaker baggeren of schonen van watergangen (**maatregel 3a**) kunnen een negatief effect hebben op het (mogelijk aanwezige) leefgebied van de soort. Door de omvorming van agrarisch gebied naar moerasgebied (**maatregel 1a,b, c, d en e**) gaan enkele sloten verloren. Hierdoor kan leefgebied verloren gaan. Dit verlies is waarschijnlijk tijdelijk. Na aanleg van het moeras kan de soort zich hier weer vestigen.

Vissen

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn, Grote modderkruiper en Rivierdonderpad in het inrichtingsgebied voorkomen. Verder zijn de wateren binnen het inrichtingsgebied geschikt voor een aantal algemeen voorkomende vissoorten.

De beoogde werkzaamheden aan de sloten, waaronder de herprofilering van de watergangen en de aanpassing van duikers (**maatregel 3a**) kunnen leiden tot verstoring en tijdelijke aantasting van leefgebied van wettelijk beschermde vissoorten. Verder is het mogelijk dat door het verlagen van duikers tussen schouwsloten en hoofdwatgangen (**maatregel 3a**) de bestaande isolatie van de schouwsloten verloren gaat. Dit kan vooral een negatief effect hebben op de Grote modderkruiper, die gevoelig is voor concurrentie met andere vissoorten.

Reptielen

De agrarische percelen en sloten zijn ongeschikt voor reptielen. In het gebied rondom het Woldlakebos en het verruigde perceel in Wetering-West kan de zwaar beschermde Ringslang voorkomen. Het uitvoeren van de werkzaamheden ten behoeve van de inrichting van het moerasgebied in Wetering-West (**maatregel 1c**) kan mogelijk leiden tot verstoring van leefgebied van deze soort, tenminste als de soort hier voorkomt. Verder kan worden verwacht dat door de natuurinrichting deze gebieden meer geschikt worden voor de Ringslang.

Amfibieën

Bij de voorgenomen werkzaamheden in het kader het waterverbeteringsplan (**maatregel 3a**) gaat door vergravingswerkzaamheden (tijdelijk) een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten verloren. Deze soorten kunnen na voltooiing van de werkzaamheden weer geschikt leefgebied vinden in de betreffende gebieden.

Verder komen mogelijk de zwaar beschermde Poelkikker, Heikikker en Rugstreeppad in het gebied voor. Het leefgebied bestaat uit smalle greppels en sloten binnen het inrichtingsgebied (zie paragraaf 3.2). Het

uitvoeren van werkzaamheden in het kader van de herprofilering van watergangen kan leiden tot verstoring van leefgebied. Ook gaat er tijdelijk leefgebied verloren in de natuurinrichtingsgebieden (**maatregel 1a-d**). Overigens zal door de natuurinrichting (**maatregel 1a-d**) de kwaliteit van het leefgebied voor amfibieën sterk toenemen.

Vogels

In het inrichtingsgebied komen verschillende vogelsoorten voor, zoals weidevogels, akkervogels, bosvogels en watervogels. Wanneer de inrichtingswerkzaamheden worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen, worden mogelijk nesten en/of broedende vogels in of in de omgeving van het inrichtingsgebied verstoord.

Het bergen van water in de nieuw aangelegde natuurgebieden (**maatregel 3b**) wordt alleen uitgevoerd in de wintermaanden, dat wil zeggen buiten het broedseizoen, zodat van deze maatregel geen effecten zijn te verwachten op grondbroeders.

Indien er werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd aan de gemalen, dan kunnen de nesten van de Huiszwaluw worden aangetast of verstoord.

Vleermuizen

Verblijfplaatsen

De gemalen zijn potentieel geschikt als verblijfplaats voor gebouwenbewonende vleermuizen. Indien er werkzaamheden aan de gemalen worden uitgevoerd, of de gemalen worden gesloopt dan kunnen er mogelijk verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan. De oude bomen in het plangebied die mogelijk verblijfplaatsen bevatten van boombewonende vleermuizen, worden door de inrichtingsmaatregelen niet aangetast. Er zijn dus geen effecten te verwachten.

Foerageergebied

Om de kwaliteit van het foerageergebied te behouden, is het voor alle vleermuizen van belang om over voldoende ruimte te kunnen blijven beschikken waar in het donker op insecten kan worden gejaagd. Tijdens het uitvoeren van de inrichtingswerkzaamheden en na uitvoering hiervan is het inrichtingsgebied nog steeds geschikt als foerageergebied. Negatieve effecten op foerageergebieden van vleermuizen zijn niet te verwachten.

Vliegroutes

Het is momenteel niet uit te sluiten dat er vliegroutes van vleermuizen in het inrichtingsgebied aanwezig zijn. Het betreft hier de brede griften en bomenrijen, zoals laanbeplanting en randen van bosschages. Deze landschapselementen blijven gehandhaafd, zodat op vliegroutes van vleermuizen geen effecten zijn te verwachten.

Overige zoogdiersoorten

Door de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen wordt een deel van het leefgebied van algemeen voorkomende en licht beschermde zoogdiersoorten tijdelijk verstoord of aangetast. Voor de betreffende soorten zal na voltooiing van de werkzaamheden het gebied weer geschikt zijn als leefgebied.

Steenmarter

Het is mogelijk dat de middelzwaar beschermde Steenmarter in het inrichtingsgebied voorkomt. Omdat er geen werkzaamheden zijn beoogd aan de gebouwen die geschikt kunnen zijn voor deze soort, worden geen negatieve effecten verwacht op verblijfplaatsen van Steenmarter. Het is mogelijk dat de soort het

inrichtingsgebied gebruikt als foerageergebied. Tijdens de inrichtingswerkzaamheden kan een deel van dit foerageergebied (tijdelijk) worden aangetast. Omdat dit slechts een beperkt areaal betreft, komt de functionaliteit van de leefomgeving van deze soort in de omgeving niet in gevaar.

Waterspitsmuis

Het inrichtingsgebied is ongeschikt voor de Waterspitsmuis. Negatieve effecten zijn daarom niet aan de orde. Door de moerasontwikkeling (**maatregel 1a-d**) wordt het natuurinrichtingsgebied waarschijnlijk geschikt voor de Waterspitsmuis.

Boommarter

Het is mogelijk dat Boommarter het inrichtingsgebied gebruikt als foerageergebied. Tijdens de inrichtingswerkzaamheden (**maatregel 1a-d**) kan een deel van dit foerageergebied (tijdelijk) worden aangetast. Omdat dit slechts een beperkt areaal betreft, komt de functionaliteit van de leefomgeving van deze soort niet in gevaar.

4.5 Positieve effecten als gevolg van natuurinrichtingsmaatregelen

Doel van de natuurinrichting (**maatregel 1a-d**) is om de beoogde natuurwaarden te laten aansluiten bij de instanhouddoelen en kernopgaven van de aangrenzende Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben. Deze doelen en opgaven bestaan uit het uitbreiden en verbeteren van de kwaliteit van verlandings- en moerasvegetaties ten behoeve van de aangewezen habitattypen en vogelsoorten.

Door het gebied in te richten met variatie in maaiveldhoogte en fluctuerende waterpeilen ontstaan delen open water en delen rietmoeras. Gedurende de wintermaanden wordt het waterpeil opgezet (eventueel in combinatie met noodwaterberging), waarna het peil in de zomermaanden uitzakt. Eventueel kan met behulp van molentjes water worden uitgemaalend naar de Weerribben en Wieden, waardoor meer peilfluctuatie kan worden gerealiseerd in de natuurinrichtingsgebieden en tegelijkertijd gebiedseigen water wordt ingelaten in de Wieden en Weerribben. Mits interne eutrofiëring wordt voorkomen (door afgraven van de voedselrijke toplaag) en de waterkwaliteit goed op orde is, kan dit leiden tot nieuwe verlanding en (water)rietvegetaties. Hierdoor kunnen Natura 2000-habitattypen ontstaan, bijvoorbeeld Meren met Krabbenscheer en ontstaat leefgebied voor moerasvogels (bijvoorbeeld Roerdomp, Porseleinhoen, Snor, Rietzanger, Grote karekiet Roerdomp, Bruine kiekendief).

4.6 Effecten van waterberging

In de natuurinrichtingsgebieden zal ook waterberging plaatsvinden. Om een nauwkeurige inschatting te kunnen maken van de ecologische effecten is informatie nodig over de overstromingskenmerken, zoals inundatietijdstip, inundatiediepte, de mate van sedimentatie, substraatkenmerken, waterkwaliteit e.d. Op dit ogenblik zijn deze gegevens niet voorhanden. Toch kan op basis van de 'Digitale kennisapplicatie Waterberging & Natuur' (www.stowa.nl) wel het een en ander worden gezegd of waterberging kan worden gecombineerd met de beoogde natuurwaarden, in dit geval het natuurdoeltype 'Waterriet en biezen'. Hierbij is uitgegaan, voor wat betreft de overstromingskenmerken, van een realistische worst case scenario (zie tabel 4.1). De uitkomsten van de combineerbaarheid zijn aangegeven in tabel 4.1. Uit de tabel komt naar voren dat zelfs bij een matige waterkwaliteit, een hoog sulfaatgehalte, aanwezigheid van organisch afbreekbaar materiaal in de bodem en een matig lange inundatieduur, de waterberging goed is te combineren met het natuurdoeltype 'Waterriet en biezen'.

Tabel 4.1

Combineerbaarheid winterinundatie met het natuurdoeltype 3.24 'Waterriet en biesen'. Uitkomsten zijn op basis van de 'Digitale Kennisapplicatie Waterbering en Natuur' (www.stowa.nl). Met betrekking tot de gebruikte overstromingskenmerken is gebruik gemaakt van een worst case scenario, waarbij o.a. uitgegaan is van een matige waterkwaliteit een hoog sulfaatgehalte, etc.

Waterberging en Natuur (natuurdoeltype 3.24c Waterriet en biesen)		
Overstromingskenmerken		
Winterinundatie	Onregelmatig	
Zomerinundatie	Nooit	
Duur	Matig lang	
Diepte	Diep	
Mate van sedimentatie	Matig	
Waterkwaliteit	Matig	
Sulfaatgehalte	Rijk	
IJzergehalte	IJzerrijk	
Aanwezigheid afbreekbaar organisch materiaal	Aanwezig	
Fosfaatgehalte bodem	Rijk	
Aanwezigheid kwel	Aanwezig	
Kansrijkdom functiecombinatie in relatie tot fauna en flora		
	flora	fauna
Winteroverstroming (verdrinking)	Goed combineerbaar	Goed combineerbaar
Zomeroverstroming (verdrinking)	Goed combineerbaar	Goed combineerbaar
Nutriëntaanvoer (externe eutrofiering)	Goed combineerbaar	
Aanvoer basen (alklinisering)	Goed combineerbaar	
Aanvoer zout (verzoeting/verzilting)	Goed combineerbaar	
Risico op interne eutrofiering	Geen	
Risico op vorming sulfide	Geen	

5 Beoordeling en conclusie

In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe de voorgenomen inrichtingsmaatregelen zich verhouden tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving. Hierbij wordt uitsluitend aandacht besteed aan de wettelijk beschermde natuurwaarden waarvan is aangetoond dat die in en rond het inrichtingsgebied kunnen voorkomen en die mogelijk door de inrichtingsplannen worden beïnvloed. Bij de beoordeling is een onderverdeling gemaakt tussen gebiedsbescherming (Natuurbeschermingswet en Ecologische hoofdstructuur; paragraaf 5.1) en soortbescherming (Flora- en faunawet; paragraaf 5.2). Elke paragraaf wordt afgesloten met een samenvattende tabel.

5.1 Beoordeling en conclusies beschermde natuurgebieden

5.1.1 Natuurbeschermingswet (Natura 2000)

Habitattypen

De waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) en de natuurinrichting (**maatregel 1a-d**) kunnen mogelijk leiden tot significant negatieve effecten op de Natura 2000-habitattypen in de Wieden en Weerribben. Dit betekent dat er een passende beoordeling nodig is, waarbij de effecten nauwkeurig in beeld moeten worden gebracht. Inmiddels is deze passende beoordeling gereed (Van [REDACTED] 2011) en deze zal worden meegenomen in de ecologische paragraaf van het milieueffectrapport, dat in het kader van het inrichtingsplan Scheerwolde op dit ogenblik wordt opgesteld.

Habitatrichtlijnsoorten

Plantensoorten

De waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) en de natuurinrichting (**maatregel 1a-d**) kunnen leiden tot significant negatieve effecten op de Groenknolorchis en Geel schorpioenmos in de Natura 2000-gebieden Weerribben en Wieden. Dit betekent dat er een passende beoordeling nodig is, waarbij de effecten nauwkeurig in beeld moeten worden gebracht. Omdat de Groenknolorchis en Geel schorpioenmos gebonden zijn aan trilvenen, kunnen de resultaten van de passende beoordeling ten aanzien van de Natura 2000-habitattypen (zie boven) worden toegepast op voornoemde soorten. Een passende beoordeling waarbij expliciet naar de habitatsoorten Groenknolorchis en Geel schorpioenmos wordt gekeken, is niet nodig.

Inmiddels is deze passende beoordeling gereed (Van [REDACTED] 2011) en deze zal worden meegenomen in de ecologische paragraaf van het milieueffectrapport, dat in het kader van het inrichtingsplan Scheerwolde op dit ogenblik wordt opgesteld.

Ongewervelden

Het is goed mogelijk dat de Platte schijfhoren en Gestreepte waterroofkever voorkomen in kleine waterlopen in de zuidoostelijke uitloper van het Woldlakebos. Door de waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) kan hier een (significant) negatief effect optreden op deze soorten. Om een juiste inschatting te maken van de effecten en om te beoordelen of er ook een knelpunt is met de Natuurbeschermingswet, zal in eerste instantie moeten worden nagegaan of één of beide soorten hier voorkomen. In het voorjaar van 2011 zal hier aanvullend veldonderzoek naar worden gedaan.

Vissen

Het is goed mogelijk dat de Grote- en Kleine modderkruiper voorkomen in kleine waterlopen in de zuidoostelijke uitloper van het Woldlakebos. Door de waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) kan hier als gevolg van verdroging hier een (significant) negatief effect optreden. Om een juiste inschatting te maken van de effecten en om te beoordelen of er ook een knelpunt ontstaat met de Natuurbeschermingswet, zal moeten worden nagegaan of Grote- en Kleine modderkruiper hier ook daadwerkelijk voorkomen. In het voorjaar van 2011 wordt hier aanvullend onderzoek naar gedaan.

Meervleermuis

De Meervleermuis maakt gebruik van de brede waterlopen in het inrichtingsgebied als vliegroute tussen de verblijfplaatsen en de foerageergebieden in de Natura 2000-gebieden Wieden en Weerribben. Er worden geen brede waterlopen gedempt, zodat er geen effecten zijn te verwachten op vliegroutes. In dit geval is er met betrekking tot de Meervleermuis geen knelpunt met de Natuurbeschermingswet

De soort kan eventueel in het zomerhalfjaar verblijven in gebouwen in het inrichtingsgebied, bijvoorbeeld in gemalen. Indien in het kader van het voornemen deze gebouwen worden verbouwd of worden verwijderd, dan moet worden nagegaan of er verblijfplaatsen van meervleermuizen in deze gebouwen aanwezig zijn.

Broedvogels

Purperreiger

Het inrichtingsgebied is niet van belang als foerageergebied voor de Purperreiger. Negatieve effecten op deze soort zijn niet te verwachten. Er is met betrekking tot de Purperreiger geen knelpunt met de Natuurbeschermingswet.

Moerasbroedvogels (Roerdomp, Porseleinhoen, Snor, Rietzanger, Grote karekiet)

Door de herinrichting worden er geen negatieve effecten op moerasbroedvogels verwacht. Een deel van het inrichtingsgebied (Meenthebrug-Noord, Wetering-Oost-West en polder Giethoorn) wordt ingericht tot moerasgebied (**maatregel 1a-d**). Dit zal ten goede komen van verschillende moerasbroedvogels. Door de nieuwe moerasgebieden zijn fiets- en wandelpaden gepland (zie figuur 2.2.). De exacte ligging van de tracés is nog niet bekend. Omdat de geplande natuurgebieden kansen bieden voor schuwe en kwetsbare moerasbroedvogels, is het van belang om de rust in de nieuwe gebieden zo veel mogelijk te waarborgen. Het is daarom van belang om de nieuwe recreatieve infrastructuur zo veel mogelijk aan te leggen in de directe omgeving van bestaande infrastructuur.

Bruine kiekendief, Paarje, Kwartelkoning en Watersnip

Met de overige aangewezen broedvogelsoorten van de Wieden en Weerribben heeft het inrichtingsgebied geen ecologische relatie. Negatieve effecten op deze soorten zijn daarom niet te verwachten. Er zijn derhalve geen knelpunten met de natuurbeschermingswet.

Niet-broedvogels

Verlies foerageergebied Kleine zwaan, Kolgans, Grauwe gans en Smient

De deelgebieden Meenthebrug-Noord, Wetering-Oost - West en polder Giethoorn worden omgevormd van agrarisch land tot moerasgebied (**maatregelen 1a-d**). Hierdoor gaat ongeveer 400 ha ganzenfoeragegebied verloren. Omdat het inrichtingsgebied niet van groot belang is als foerageergebied voor ganzen, zwanen en smienten en er nog voldoende alternatieve foerageergebieden

in de omgeving van de Wieden voorkomen, zijn er geen negatieve effecten te verwachten op de instandhoudingsdoelen en is er in dezen geen knelpunt met de Natuurbeschermingswet.

Fuut, Aalscholver en eenden (Tafeleend, Krakeend, Kuifeend, Grote zaagbek, Nonneije)

Langs de oevers van het Giethoornsche Meer is een nieuw fietspad gepland (**maatregel 2d**). Het open water van het Giethoornsche Meer wordt gebruikt door Aalscholver, Fuut en diverse eendensoorten. Tussen het beoogde fietspad en het open water van het Giethoornsche meer ligt een strook droge rietruigte. Door deze strook wordt het open water in voldoende mate afgeschermd van het beoogde fietspad. Een toename van de verstoring van watervogels als gevolg van het recreatief gebruik van het fietspad wordt daarom niet verwacht. Er is daarmee geen knelpunt met de Natuurbeschermingswet.

Visarend

De Visarend heeft geen ecologische relatie met het inrichtingsgebied. Effecten op deze soort als gevolg van de inrichtingsmaatregelen zijn niet te verwachten. Er zijn in dezen geen knelpunten met de Natuurbeschermingswet.

5.1.2 Ecologische hoofdstructuur

De verwachting is dat door de waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) de wezenlijke natuurwaarden in een deel van de EHS wordt aangetast. Het gaat hier om het meest zuidoostelijk deel van de zuidelijke uitloper van het Woldlakebos. Dit deel behoort niet tot het Natura 2000-gebied, maar ligt wel binnen de begrenzing van het inrichtingsgebied (zie figuur 3.1). Hiermee is er sprake van een knelpunt met het beschermingsregime van de EHS. De initiatiefnemer wordt geadviseerd om hierover contact op te nemen met het bevoegde gezag.

5.1.3 Aangewezen ganzenfoerageergebied

Er zijn als gevolg van de inrichtingsmaatregelen geen negatieve effecten te verwachten op de aangewezen ganzenfoeragegebieden. Er is daarom in dezen geen knelpunt met het beschermingsregime hiervan.

Tabel 5.1.

Overzicht van effecten en beoordeling van geplande landinrichtingsmaatregelen op aangewezen natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden Weerribben en Wieden. In de laatste kolom is aangegeven of er noodzaak bestaat tot een vervolgtraject.

Nr	Habitatype Vogelrichtlijnsoorten	Aangewezen N2000-waarde Weerribben	Aangewezen N2000-waarde Wieden	Verstoring Verslechtering	(Kans op) Significant negatief effect	Vervolgtraject
	Habitattypen					
H3140	Kranswierwateren	+	+	Nee	Nee	Geen
H3150	Meren met Krabbenscheer en fonteinkruiden	+	+	Nee	Nee	Geen
H4010	Vochtige heide	+	+	Ja	Ja	Passende beoordeling
H6410	Blauwgraslanden	+	+	Ja	Ja	Passende beoordeling
H6430	Ruigten en zomen	+	+	Ja	Ja	Passende beoordeling

Nr	Habitatype Vogelrichtlijnsoorten	Aangewezen N2000-waarde Weerribben	Aangewezen N2000-waarde Wieden	Verstoring Verslechtering	(Kans op) Significant negatief effect	Vervolgtraject
H7140A	Trilvenen	+	+	Ja	Ja	Passende beoordeling
H7140B	Veenmosrietland	+	+	Ja	Ja	Passende beoordeling
H7210	Galigaanmoerassen	+	+	Nee	Nee	Geen
91DO	Hoogveenbossen	+	+	Ja	Ja	Passende beoordeling
	Habitatrichtlijnsoorten					
H101X	Platte schijfhoren	+	+	Mogelijk in Weerribben	Mogelijk in Weerribben	Aanvullend onderzoek
H1042	Gevlekte witsnuitlibel	+	+	Nee	Nee	Geen
H1060	Grote vuurvinder	+	+	Nee	Nee	Geen
H1082	Gestreepte waterroofkever	+	+	Mogelijk, in Weerribben	Mogelijk, in Weerribben	Aanvullend onderzoek
H1134	Bittervoorn	+	+	Nee	Nee	Geen
H1145	Grote modderkruiper	+	+	Mogelijk, in Weerribben	Mogelijk, in Weerribben	Aanvullend onderzoek
H1149	Kleine modderkruiper	+	+	Mogelijk, in Weerribben	Mogelijk, in Weerribben	Aanvullend onderzoek
H1163	Rivieronderpad		+	Nee	Nee	Geen
H1318	Meervleermuis	+	+	Nee	Nee	Geen
H1393	Geel schorpioenmos		+	Ja	Ja	Passende beoordeling
H1903	Groenknolorchis	+	+	Ja	Ja	Passende beoordeling
	Broedvogelsoort					
A119	Porseleinhoen	+	+	Nee	Nee	Geen
A021	Roerdomp	+	+	Nee	Nee	Geen
A017	Aalscholver		+	Nee	Nee	Geen
A197	Zwarte stern	+	+	Nee	Nee	Geen
A029	Purperreiger	+	+	Nee	Nee	Geen
A081	Bruine kiekendief		+	Nee	Nee	Geen
A275	Paapje		+	Nee	Nee	Geen
A292	Snor	+	+	Nee	Nee	Geen
A295	Rietzanger	+	+	Nee	Nee	Geen
A298	Grote karekiet	+	+	Nee	Nee	Geen
A122	Kwartelkoning		+	Nee	Nee	Geen
A153	Watersnip	+	+	Nee	Nee	Geen
	Niet-broedvogelsoort					
A068	Nonnetje		+	Nee	Nee	Geen
A094	Visarend		+	Nee	Nee	Geen
A037	Kleine zwaan		+	Nee	Nee	Geen
A041	Kolgans		+	Nee	Nee	Geen
A043	Grauwe gans		+	Nee	Nee	Geen
A005	Fuut		+	Nee	Nee	Geen
A017	Aalscholver		+	Nee	Nee	Geen
A050	Smient		+	Nee	Nee	Geen

Nr	Habitatype Vogelrichtlijnsoorten	Aangewezen N2000-waarde Weerribben	Aangewezen N2000-waarde Wieden	Verstoring Verslechtering	(Kans op) Significant negatief effect	Vervolgtraject
A051	Krakeend		+	Nee	Nee	Geen
A059	Tafeleend		+	Nee	Nee	Geen
A061	Kuifeend		+	Nee	Nee	Geen
A070	Grote zaagbek		+	Nee	Nee	Geen

5.2 Beoordeling en conclusies Flora- en faunawet (inrichtingsgebied)

Planten

Licht beschermde plantensoorten

Mogelijk gaan als gevolg van inrichtingswerkzaamheden groeiplaatsen van de wettelijk beschermde Zwanenbloemen tijdelijk verloren. Voor licht beschermde plantensoorten geldt een algehele vrijstelling van het overtreden van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen. De beoogde werkzaamheden aan de sloten en slootkanten in het kader van de waterhuishoudkundige maatregelen (**maatregel 3a**) vallen onder deze vrijstelling. De beoogde werkzaamheden veroorzaken om deze redenen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van de licht beschermde plantensoort Zwanenbloem.

Ongewervelde dieren

Libellen

Het is mogelijk dat de Noordse winterjuffer in een bosperceel in Wetering-West overwintert. De beoogde natuurinrichting (**maatregel 1 b & c**) kan leiden tot verlies van dit overwinteringsgebied. In dat geval is er een knelpunt met de Flora- en faunawet en moet een ontheffing worden aangevraagd. Om deze reden is nader onderzoek nodig om te bepalen of dit deel van het inrichtingsgebied geschikt is als overwinteringsgebied. Dit onderzoek wordt in september 2011 uitgevoerd.

Gestreepte waterroofkever

Het is niet uit te sluiten dat de zwaar beschermde Gestreepte waterroofkever in de wateren binnen het inrichtingsgebied voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan de sloten en griften kunnen een tijdelijk negatief effect hebben op het leefgebied van deze soort. Om negatieve effecten beter te kunnen inschatten en om na te gaan of er een conflict is met de Flora- en faunawet en er een ontheffing moet worden aangevraagd, wordt in het voorjaar van 2011 nader veldonderzoek uitgevoerd.

Platte schijfhoren

Het is niet uit te sluiten dat de zwaar beschermde Platte schijfhoren in de wateren binnen het inrichtingsgebied voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan de sloten en griften kunnen een tijdelijk negatief effect hebben op het leefgebied van deze soort. Om negatieve effecten beter te kunnen inschatten en om na te gaan of er een conflict is met de Flora- en faunawet en er een ontheffing moet worden aangevraagd, wordt in het voorjaar van 2011 nader veldonderzoek uitgevoerd.

Vissen

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn, Grote modderkruiper en Rivierdonderpad in het inrichtingsgebied voorkomen. De beoogde werkzaamheden aan sloten en vaarten, hebben mogelijk een negatief effect op het

leefgebied van deze soorten. Om negatieve effecten beter te kunnen inschatten en om na te gaan of er een conflict is met de Flora- en faunawet en er een ontheffing moet worden aangevraagd, wordt in het voorjaar van 2011 nader veldonderzoek naar vissen uitgevoerd.

Reptielen

Het is mogelijk dat de zwaar beschermde Ringslang in het gebied rondom het Woldlakebos en in de verruigde delen van Wetering-West voorkomt. Door de inrichtingswerkzaamheden in het verruigde deel van Wetering-West kan mogelijk leefgebied worden verstoord of aangetast. In dat geval is er een conflict met de Flora- en faunawet. Om na te gaan of de Ringslang in dit deel van het inrichtingsgebied voorkomt, wordt in het voorjaar van 2011 hiernaar onderzoek gedaan.

Amfibieën

Licht beschermde amfibieënsoorten

Bij de voorgenomen herinrichting gaat mogelijk (tijdelijk) een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten verloren. Voor deze soorten is in de omgeving ruim voldoende alternatief leefgebied aanwezig en na voltooiing kunnen dergelijke soorten weer geschikt leefgebied vinden in de betreffende gebieden. Voor deze licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Hierdoor treedt er geen conflict op met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde amfibieënsoorten.

Zwaar beschermde amfibieënsoorten

Het is momenteel niet uit te sluiten dat de zwaar beschermde Poelkikker, Heikikker en Rugstreeppad in het plangebied voorkomt. De beoogde werkzaamheden aan smalle greppels en sloten veroorzaken mogelijk een verstoring en tijdelijke aantasting van het leefgebied van bovengenoemde soorten. In dat geval is er een conflict met de Flora- en faunawet en moet er een ontheffing worden aangevraagd. Om na te gaan of de Poelkikker, Heikikker en Rugstreeppad in het inrichtingsgebied voorkomt, wordt op geschikte plaatsen in het voorjaar van 2011 nader veldonderzoek uitgevoerd.

Vogels

Broedvogels

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. De belangrijkste is om versturende werkzaamheden te starten buiten het broedseizoen. Eventueel kunnen de werkzaamheden starten voorafgaand aan de broedperiode en doorlopen tot in deze periode, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring tijdens de werkzaamheden. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden verstoord, dan is er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode. De vestiging van broedvogels kan worden tegengegaan door te voorkomen dat geschikte nestplaatsen ontstaan. Daarom wordt aanbevolen om in het broedseizoen bijvoorbeeld zandhopen niet dagenlang onafgeschermd te laten liggen.

Indien wordt gewerkt volgens bovenstaande voorwaarden, treedt er geen verstoring op van broedende vogels en hun nesten en ontstaat er in dezen geen conflict met de Flora- en faunawet.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten, die indicatief is en niet uitputtend. De in paragraaf 3.2 genoemde roofvogelsoorten Havik, Buizerd, Sperwer en Boomvalk staan op deze lijst. Het is onduidelijk of deze vogelsoorten in het inrichtingsgebied broeden of worden geschaad door de maatregelen. Om deze reden dient nader onderzoek plaats te vinden naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde vogelsoorten en hun functionele leefomgeving in het inrichtingsgebied. Hierbij gaat het dan specifiek om de bospercelen waarlangs het fietspad ter hoogte van het Giethoornsche Meer is gepland (**maatregel 2d**). Dit onderzoek wordt in het voorjaar van 2011 uitgevoerd.

zoogdierenLicht en middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

Door de uitvoering van de herinrichting gaat voor enkele licht beschermde zoogdieren (tijdelijk) een deel van het leefgebied verloren. Voor de betreffende soorten is voldoende alternatief leefgebied aanwezig en na voltooiing zal het gebied (gedeeltelijk) weer geschikt zijn als leefgebied en wordt het leefgebied plaatselijk zelfs uitgebreid. Daarbij komt, dat voor licht beschermde soorten een vrijstelling van ontheffing geldt bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Om deze reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Zwaar beschermde Waterspitsmuis

Het inrichtingsgebied is niet geschikt voor de Waterspitsmuis en de soort wordt hier niet verwacht. De werkzaamheden veroorzaken daarom geen knelpunt met de Flora- en faunawet.

Zwaar beschermde vleermuizen

Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis, Gewone grootoorvleermuis en Gewone baardvleermuis soort kunnen verblijven in gebouwen in het inrichtingsgebied, bijvoorbeeld in de gemalen. Indien in het kader van het voornemen deze gebouwen worden verbouwd of worden gesloopt, dan bestaat er een kans dat er een knelpunt is met de Flora- en faunawet. Daarom moet vooraf aan de (sloop) werkzaamheden worden nagegaan of de gebouwen gebruikt worden door vleermuizen.

Overige soorten

Wettelijk beschermde soorten die in deze paragraaf niet worden genoemd, komen naar verwachting niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen (noemenswaardige) negatieve effecten van de inrichtingsmaatregelen. Het inrichtingsplan Scheerwolde veroorzaakt ten aanzien van de betreffende soorten geen conflicten met de Flora- en faunawet.

5.3 Samenvattende tabel

In tabel 5.1 is samengevat welke beschermde soorten (mogelijk) in het inrichtingsgebied voorkomt. Aangegeven is voor welke soorten aanvullend onderzoek moet worden uitgevoerd.

Tabel 5.1.

Overzicht van beschermde en kritische planten- en diersoorten die in het plangebied en omgeving voorkomen, met hun status volgens de Flora- en faunawet en Rode Lijsten. Een Rode Lijst heeft de categorieën: gevoelig, kwetsbaar, bedreigd en ernstig bedreigd. Voorkomen: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = waarschijnlijk aanwezig gezien biotoop en verspreiding, maar niet vastgesteld. Bij vleermuizen, libellen, Steenmarter en Boomarter: (i) = mogelijk foeragerend aanwezig, maar niet vastgesteld; (w) = winterverblijfplaats.

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Inrichtingsgebied	Omgeving	Rode lijst met status	Ontheffingsaanvraag nodig?
Categorie 1 (lichte bescherming)				
Zwanenbloem	(+)	+		Nee
Algemeen voorkomende amfibieënsoorten (zie paragraaf 3.2)	+	+		Nee
Algemeen voorkomende zoogdiersoorten (zie paragraaf 3.2)	+	+		Nee
Categorie 2 (middelzware bescherming)				
Kleine modderkruiper	(+)	+		Nader onderzoek
Rivierdonderpad	(+)	+		Nader onderzoek
Levendbarende hagedis	-	+		Nee
Eekhoorn	-	+		Nee
Steenmarter	(f)	+		Nee
Categorie 3: (zwaar beschermde soorten)				
Groene glazenmaker	-	+		Nee
Gevlekte witsnuitlibel	(f)	+		Nee
Noordse winterjuffer	(f, w)	+		Nader onderzoek
Grote vuurvlied	-	+		Nee
Gestreepte waterroofkever	(+)	+		Nader onderzoek
Platte schijffhoren	(+)	+		Nader onderzoek
Bittervoorn	(+)	+		Nader onderzoek
Grote modderkruiper	(+)	+	kwetsbaar	Nader onderzoek
Kamsalamander	-	+		Nee
Rugstreeppad	(+)	+	gevoelig	Nader onderzoek
Heikikker	(+)	+	kwetsbaar	Nader onderzoek
Poelkikker	(+)	+		Nader onderzoek
Ringslang	(+)	+	-	Nader onderzoek
Adder	-	+		Nee
Hazelworm	-	+		Nee
Boomarter	(f)	+	kwetsbaar	Nee
Waterspitsmuis	-	+	kwetsbaar	Nee
Gewone dwergvleermuis	(+)	+		Indien gebouwen (gemalen) worden verbouwd of gesloopt:

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Inrichtings- gebied	Omgeving	Rode lijst met status	Ontheffingsaanvraag nodig?
				nader onderzoek
Ruige dwergvleermuis	(+)	+		Indien gebouwen (gemalen) worden verbouwd of gesloopt: nader onderzoek
Laatvlieger	(+)	+		Indien gebouwen (gemalen) worden verbouwd of gesloopt: nader onderzoek
Rosse vleermuis	(+)	+		Nee
Watervleermuis	(+)	+		Nee
Meervleermuis	(+)	+		Indien gebouwen (gemalen) worden verbouwd of gesloopt: nader onderzoek
Gewone grootoorvleermuis	(+)	+		Indien gebouwen (gemalen) worden verbouwd of gesloopt: nader onderzoek
Gewone baardvleermuis	(+)	+		Indien gebouwen (gemalen) worden verbouwd of gesloopt: nader onderzoek
Franjestaart	(+)	+		Nee
Vogels				
Inheemse broedvogels	+	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Jaarrond beschermde nesten	(+)	+	-	Nader onderzoek

Literatuur

- Altenburg, W., Griffioen, R. Jalving 1998. Ecologisch onderzoek in de 'landinrichting noordwest-overijssel' in 1997A&W-rapport 163. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Belle, J. van. 2011. Ecologische beoordeling van landbouwmaatregelen in watergebiedsplan Scheerwolde. A&W-rapport 1531. Altenburg & Wymenga Ecologisch Onderzoek, Feanwâlden.
- Bode, A.D., A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve & R. Zollinger (red.) 1999. De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren. Waanders Uitgevers / Zoogdierenwerkgroep Overijssel / Natuur en Milieu Overijssel, Zwolle.
- Bos, D. 2008. Conclusies ten aanzien van Purperreiger en Zwarte stern in relatie tot recreatieve ontwikkeling nabij Scheerwolde. A&W-rapport 1092. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Bos, D. & L. Davids 2007. Cumulatieve effecten van ruimtelijke ingrepen rond Wieden en Weerribben. De bijdrage van ontwikkelingen nabij Scheerwolde. A&W-rapport 939. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Brenninkmeijer, A. & R.M.G. van der Hut 2009. Contra expertise effecten windturbines Scheerwolde. A&W-rapport 1200. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Cuppen, J.G.M. & B. Koesse 2007 De Gestreepte waterroofkever *Graphoderus bilineatus* in Nederland: Inhaalslag 2006-2007. Stichting European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, nachtvlinders en libellen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Gittenberger, E. A.W. Janssen, W.J. Kuijper, T. Meijer, G. van der Velde en J.N. de Vries 2004. De Nederlandse Zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. Naturalis, Leiden; KNNV, Utrecht en EIS-Nederland, Leiden
- Hut, R.M.G van der 2009. Actualisatie ecologische toetsing bestemmingsplan buitengebied Meppel. A&W-rapport 1246. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Hut, R.G.M. van der, Brenninkmeijer, A., Schut, J. 2009. Ecologische toetsing gebiedsvisie Nieuwveense landen. A&W-rapport 1205. Veenwouden.
- Krijgsveld, K.L., F.G.W.A. Ottburg, L.M.J van den Bergh & J. van der Winden 2004. Kwaliteitseisen aan foerageergebieden van purperreigers in veenweiden. Bureau Waardenburg rapport 03-162, Culemborg / Alterra-rapport 03-242, Wageningen.
- Limpens, H.J.G.A., K. Mostert & W. Bongers (eds.) 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Maanen, E. van & J.E. Plantinga 2005. Ecologisch onderzoek bestemmingsplan buitengebied gemeente Steenwijkerland. A&W-rapport 454. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Miedema, H & E. van der Heijden 2009. Onderzoek natuurwaarden bestemmingsplan buitengebied Gemeente Steenwijkerland. A&W-rapport 1316. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Mostert, K. & A. van de Winden 1989. Vleermuizen in Noord-West Overijssel.- Rapport Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer, Consulentenschap Overijssel.
- Rossenaar, A.J. 1998. Overlevingsplan Grote Vuurvliinder. Maatregelen tot behoud en herstel van de Grote Vuurvliinder (*Lycaena dispar batava*) in Nederland. Rapportnr. VS 98.41, De Vlinderstichting, Wageningen.

- , ■■■■ & ■■■■ 2005. Toelichting op de Gruttokaart van Nederland 2004. SOVON-onderzoeksrapport 2005/04. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. A&W-rapport 668. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- , ■■■■ & ■■■■ 2008. Achtergronddocument 1: Ecologie, voortoets en maatregelen; achtergronddocument bij het Natura 2000-beheerplan voor De Wieden en De Weerribben. Bureau Waardenburg bv adviseurs voor ecologie & milieu, Culemborg.
- 2008a. Ecologische beoordeling van drie nieuwe natuurgebieden in noordwest overijssel. A&W-rapport 1076. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- 2008b. Resultaten aanvullend onderzoek drie natuurgebieden in Noordwest Overijssel. A&W-rapport 1155. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- , ■■■■ & ■■■■ 2009a. Voortoets Natuurbeschermingswet van aanleg Lageweg,. A&W-notitie 1465. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- , ■■■■ & ■■■■ 2009b. Voortoets Natuurbeschermingswet van aanleg natuurgebied Meentheburg Zuid,. A&W-notitie 1465. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- & ■■■■ 2001. Voedselgebieden van de Purperreiger in Nederland. Rapportnr. 01-011. Bureau Waardenburg, Culemborg. ■■■■ 2006. Steltlopers op slaapplaatsen in Fryslân 1998-2004. Twirre 16: 200-210.
- & ■■■■ 2005. Voortoets Raamplan Strategisch Groenproject Noord-West Overijssel. A&W-rapport 492. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv. Veenwouden.

Bijlage 1 Natuurwetgeving

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (paragraaf 1) en soortbescherming (paragraaf 2).

1. Gebiedsbescherming

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000 gebieden en Beschermde Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000 gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvlieder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000 gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000 gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000 gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000 gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000 gebieden zijn toegestaan. Voor een aantal Natura 2000 gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerp-besluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000 gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000 gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000 gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermde Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van EL&I of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000 gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000 gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000 gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000 gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000 gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000 gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000 gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000 gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespendif, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000 gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000 gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000 gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000 gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van LNV 2005):

Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.

Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.

Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven

(A) voor het plan zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechtings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor een invulling van de EHS is een provinciale EHS. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van LNV 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. Soortbescherming

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te *voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken*, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.

Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door EL&I goedgekeurde *gedragscode*.

Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een *ontheffing* nodig zijn.

Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Tabel 2.

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door EL&I en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van EL&I zijn alle goedgekeurde gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er

moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?

Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EL&I worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Tabel 3.

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?

Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Is er een wettelijk belang?

Is er een andere bevredigende oplossing?

Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EL&I worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor verstorende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door EL&I een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtensoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van EL&I zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van EL&I van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. Ecologische beoordeling

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?

Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?

Zijn die gevolgen te voorkomen?

Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van EL&I en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van EL&I zijn de gegevens beschikbaar van alle Natura 2000 gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
- Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
- Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd,

soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van EL&I in Werken aan Natura 2000 (ministerie van LNV 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden ten aanzien van ganzenfoeragegebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000 gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (paragraaf 2.1 van deze bijlage).

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon
Fax

www.altwym.nl